RUIMTELIJKE ATLAS GEMEENTE MOOK EN MIDDELAAR

EEN KENSCHETS VAN DE GEMEENTE

BUREAU NIEUWE GRACHT
stedenbouw & landschap

Gemeente Mook en Middelaar

COLOFON

Dit werkdocument ‘Een kenschets van de gemeente’ is opgesteld door Bureau Nieuwe Gracht in opdracht van de gemeente Mook en Middelaar. Het is het eerste tussenproduct op weg naar de Omgevingsvisie Mook en Middelaar. Het werkdocument bevat voor alle relevante beleidsvelden en thema’s een beschrijving van de huidige situatie, op basis van een ruimtelijke analyse en inventarisatie van het bestaande beleid van de gemeente, provincie en regio.

Bureau Nieuwe Gracht

- Robert Arends
- Nadèche Westrus

Utrecht, 21 november 2023 (concept, versie 4)

INHOUDSOPGAVE

> INLEIDING

> BESCHRIJVING VAN DE HUIDIGE SITUATIE

Blauwgroene hoofdstructuur
- ondergrond
- landschap
- water
- groenstructuur

Erfgoed
- archeologie
- cultuurhistorie

Identiteit van de kernen
- historische ontwikkeling
- stedenbouwkundige structuur

Ruimtegebruik en functies
- wonen
- werken en economie
- voorzieningen
- recreatie en toerisme
- natuur
- landbouw

Mobiliteit
- gemotoriseerd verkeer
- openbaar vervoer
- langzaam verkeer

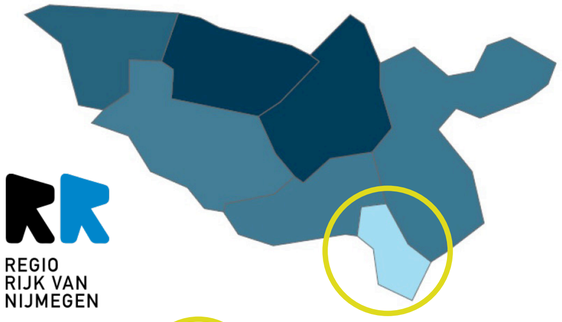
Maatschappij en samenleving
- leefbaarheid
- gezonde leefomgeving

Milieu
- geluid
- bodemkwaliteit
- luchtkwaliteit

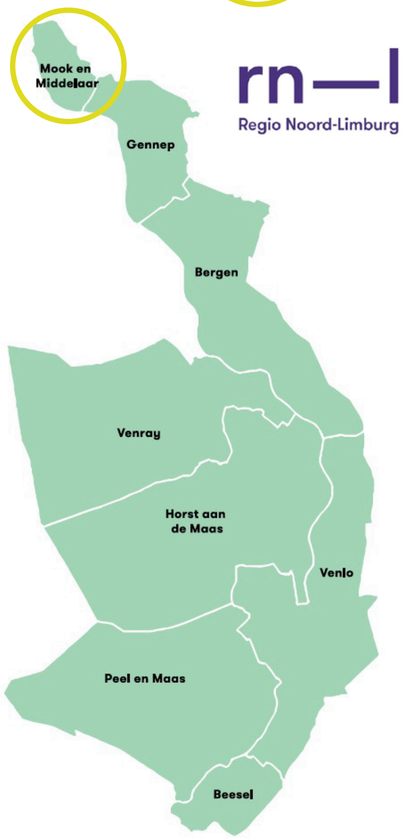
Duurzaamheid
- klimaat
- energie

> OVERZICHT GEÏNVENTARISEERD BELEID GEMEENTE, PROVINCIE EN REGIONALE SAMENWERKINGSVERBANDEN

> KAART 1: REGIONALE CONTEXT

INLEIDING

De gemeente Mook en Middelaar telt vier kernen (Molenhoek, Mook, Middelaar en Plasmolen) met in totaal ruim 8.000 inwoners. Daarmee is het één van de kleinste gemeenten in de regio. De gemeente vormt het meest noordelijk gelegen deel van de kop van Noord-Limburg, maar is met name georiënteerd op de regio Nijmegen.

De gemeente maakt door haar unieke ligging deel uit van meerdere regio's, zoals de Gezondste Regio Noord-Limburg (r-nl), de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, het Rijk van Nijmegen en - samen met de buurgemeenten Bergen en Gennep - de Regio Maasduinen.

Gezien haar geografische ligging (op de grens van drie provincies en meerdere regionale samenwerkingsverbanden) is regionale samenwerking op verschillende beleidsterreinen voor de gemeente van groot belang. Tegelijkertijd is het belangrijk om als kleine, zelfstandige gemeente een heldere eigen koers te varen. Daarom dienen de unieke groene gebiedskwaliteiten, de historische identiteit van Mook en Middelaar en de dorpse kwaliteiten centraal te staan in de Omgevingsvisie.

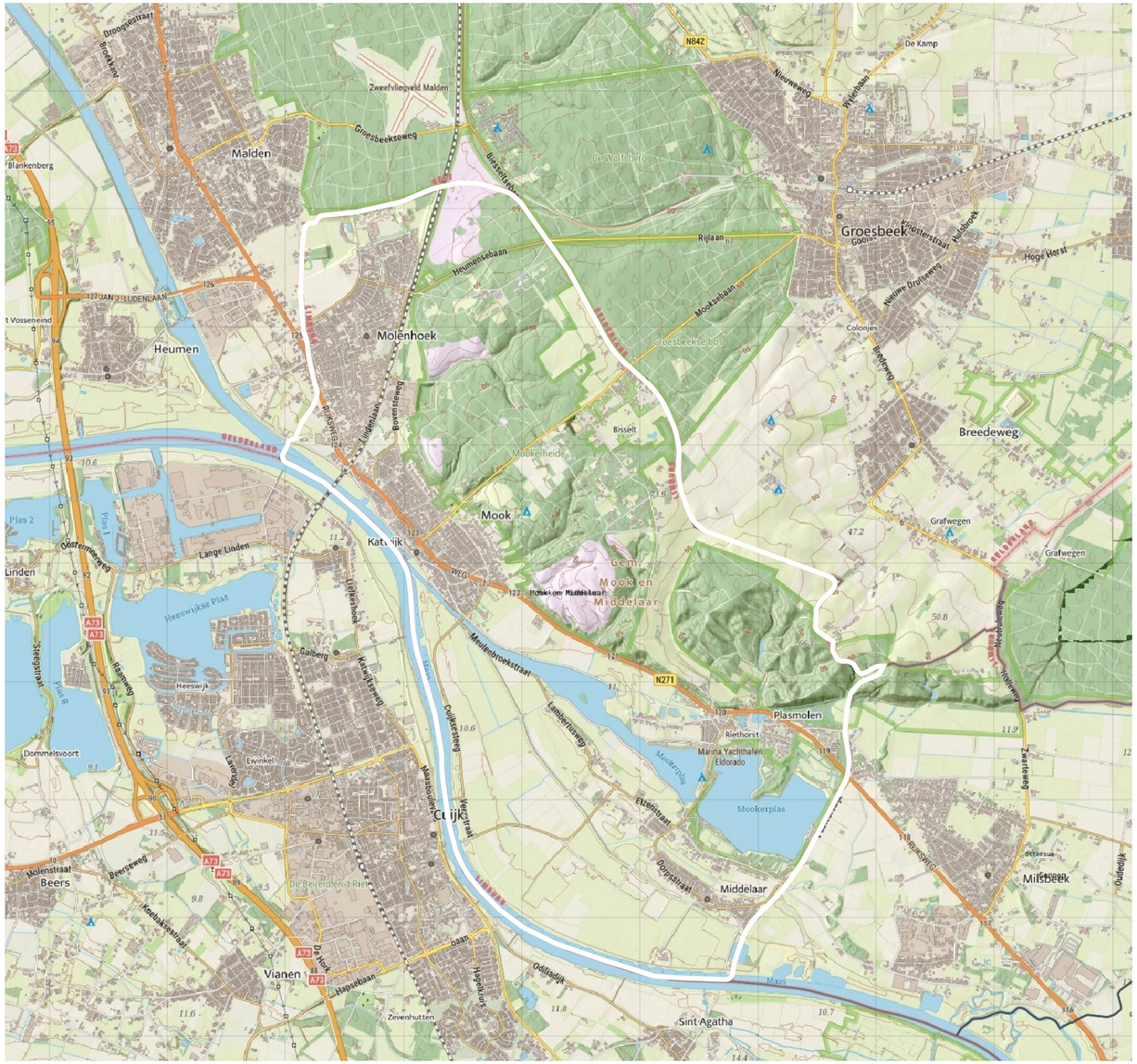
Stap 1: Beleidsinventarisatie en ruimtelijke analyse

De Omgevingsvisie Mook en Middelaar bevat het strategische en integrale beleid over de fysieke leefomgeving voor de hele gemeente en de lange termijn. In de eerste stap hebben wij gewerkt aan een beleidsinventarisatie en ruimtelijke analyse. Hiervoor zijn alle relevante beleidsdocumenten van de gemeente, provincie en regionale samenwerkingsverbanden verzameld, geïnventariseerd en geanalyseerd.

Op basis van de geïinventariseerde beleidsdocumenten van gemeente en regio brengen we allereerst de gebiedskwaliteiten van de gemeente in kaart. We beschrijven daarbij op hoofdlijnen wat de belangrijkste karakteristieken zijn van het buitengebied en van de verschillende kernen in de gemeente. Zo ontstaat een goed beeld van de huidige opbouw van de gemeente en de kernen Mook, Middelaar, Molenhoek en Plasmolen.

In dit werkdocument zijn de resultaten van de uitgevoerde ruimtelijke analyse van de gemeente Mook en Middelaar vastgelegd. We stellen ook een digitaal kaartbestand samen met alle voor de Omgevingsvisie relevante kaartlagen.

BESCHRIJVING VAN DE HUIDIGE SITUATIE

> KAART 2: TOPOGRAFIE GEMEENTE MOOK EN MIDDELAAR

BESCHRIJVING VAN DE HUIDIGE SITUATIE

De Omgevingsvisie zorgt voor samenhang in het (ruimtelijk) beleid van de gemeente Mook en Middelaar. Het huidige beleid van de gemeente is verspreid vastgelegd over verschillende beleidsplannen en visies. In de bijlage is een overzicht opgenomen van alle (sectorale) beleidsdocumenten van de gemeente Mook en Middelaar, evenals de relevante ruimtelijke visies, verkenningen en onderzoeken van de provincie en regio. Op basis van deze beleidsdocumenten geven we in dit werkdocument een kenschets van de huidige situatie van de hele gemeente.

Beleidsvelden en thema's

Als fundament voor de Omgevingsvisie beschrijven we beknopt de huidige situatie van de gemeente. Hierbij komen alle voor de Omgevingsvisie relevante beleidsvelden en thema's aan bod. De volgende onderwerpen worden achtereenvolgens in woord en beeld beschreven:

Blauwgroene hoofdstructuur
- ondergrond
- landschap
- water
- groenstructuur

Erfgoed
- archeologie
- cultuurhistorie

Identiteit van de kernen
- historische ontwikkeling
- stedenbouwkundige structuur

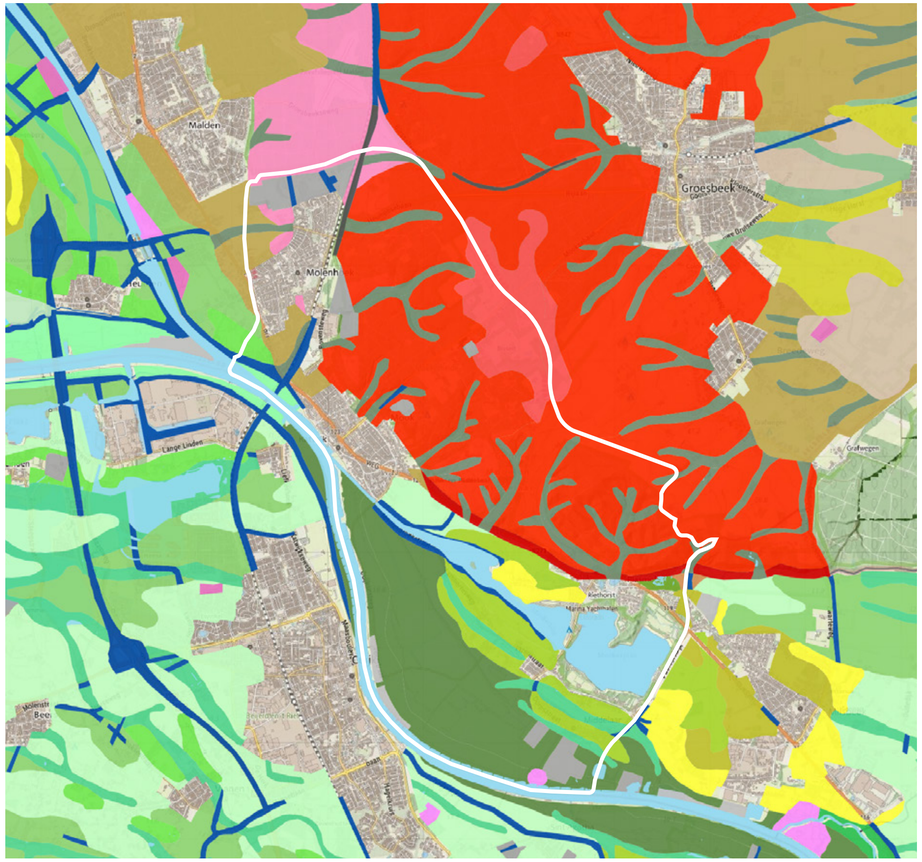
Ruimtegebruik en functies
- wonen
- werken en economie
- voorzieningen
- recreatie en toerisme
- natuur
- landbouw

Mobiliteit
- gemotoriseerd verkeer
- openbaar vervoer
- langzaam verkeer

Maatschappij en samenleving
- leefbaarheid
- gezonde leefomgeving

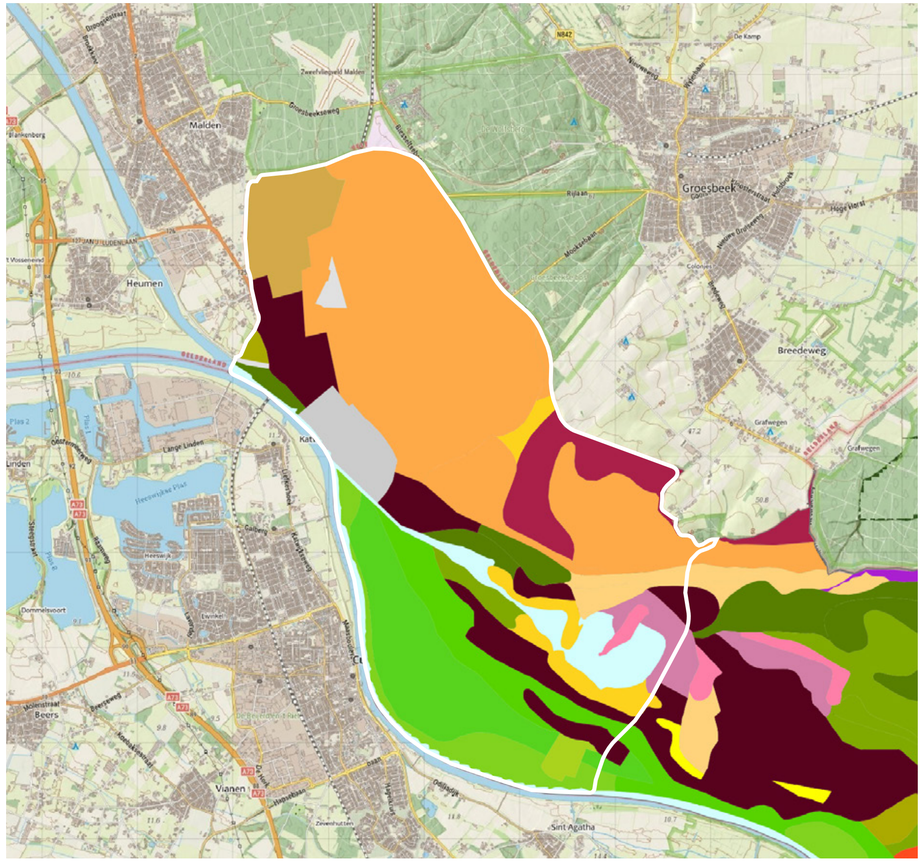
Milieu
- geluid
- bodemkwaliteit
- luchtkwaliteit

Duurzaamheid
- klimaat
- energie

> KAART 3: GEOMORFOLOGIE

- stuwwalplateau
- hoge stuwwal
- ondergraven stuwwalzijde
- droog dal
- smeltwaterglooiing
- smeltwaterwaaier
- terraswelving
- terrasvlakte
- rivierduin
- rivierdal
- geul van vlechtend water
- dijk

> KAART 4: BODEM

- holtpodzolgronden; grof zand
- vorstvaaggronden; grof zand
- gooreerdgronden; grof zand
- loopodzolgronden; grof zand
- hoge bruine enkeerdgronden; grof zand
- poldervaaggronden; zandige leem
- laarpodzolgronden; grof zand
- veldpodzolgronden; grof zand
- poldervaaggronden; zware zavel
- leek-/woudeerdgronden; lichte zavel
- ooivaaggronden; lichte zavel
- ooivaaggronden; lichte klei

ONDERGROND

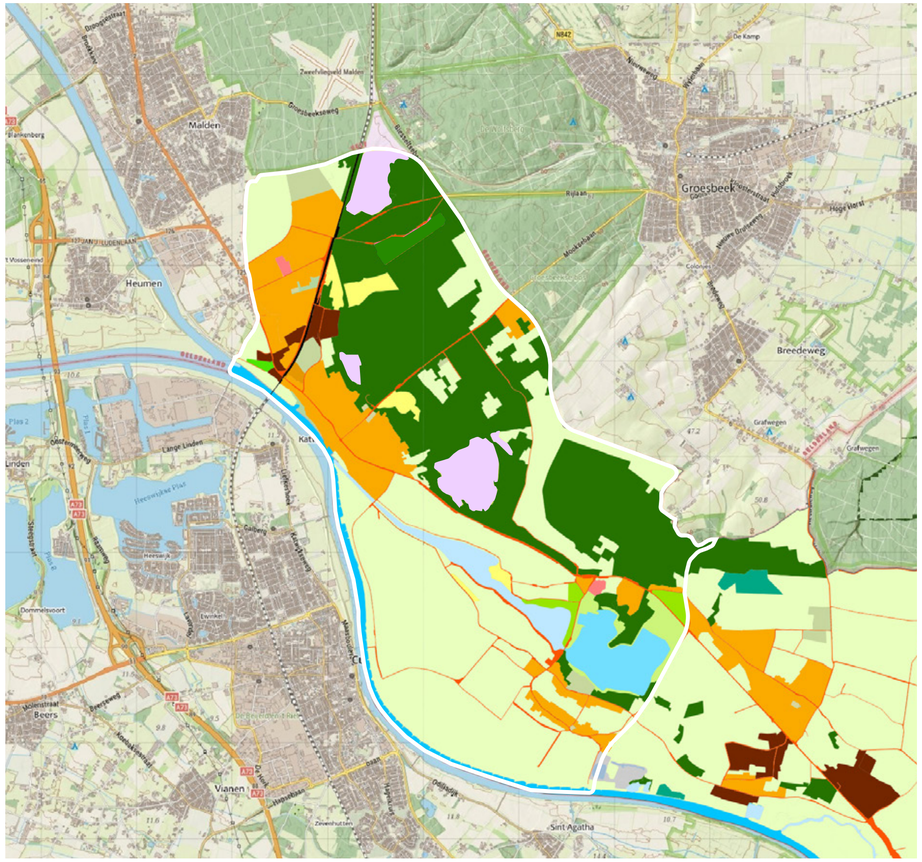
Geomorfologie

De gemeente Mook en Middelaar ligt in het uiterste noorden van de provincie Limburg. Landschappelijk gezien ligt het meest markante element in het noorden van de gemeente: de gigantische stuwwal die zich hoog boven het omringende landschap verheft. De stuwwal is gevormd in de voorlaatste IJstijd, zo'n 160.000 jaar geleden. De eeuwenoude ontstaansgeschiedenis van het gebied heeft gezorgd voor de huidige karakteristieke opbouw van de ondergrond met een grote diversiteit aan bodemkundige eigenschappen. Eeuwenlange erosie door ijs, water en wind heeft gezorgd voor verschillende geomorfologische (deel)gebieden, die op korte afstand van elkaar voorkomen.

Bodem

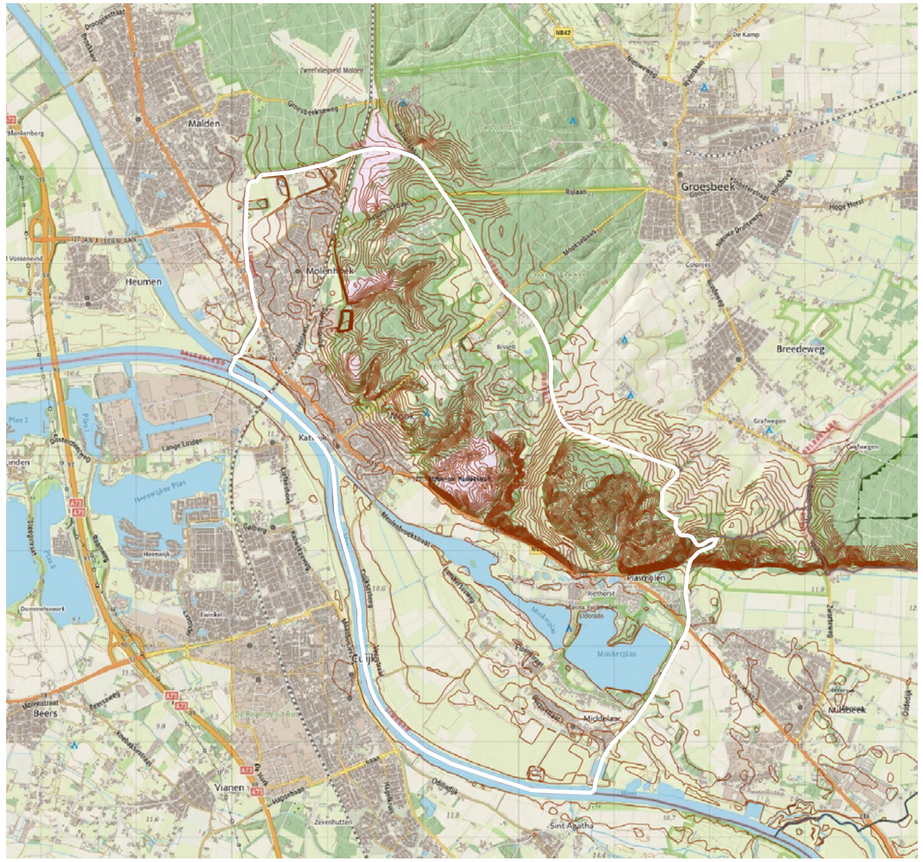
In het noorden van de gemeente ligt de stuwwal van Nijmegen, die in Duitsland doorloopt in het Reichswald. Deze stuwwal bestaat grotendeels uit zandgronden.
De westkant van de stuwwal, bij Molenhoek, heeft een glooiende helling doordat smeltwater vanaf de stuwwal stroomde naar het rivierdal van de Maas. De oude bewoningskernen van Molenhoek, Mook en Plasmolen zijn ontstaan op deze hoger gelegen fijne zandgronden in het overgangsgebied van de stuwwal.

In het winterbed van de Maas komen vooral rivierkleibodems voor. Omdat de Maas in vroegere tijden soms droog stond en er weinig begroeiing was, werd door de wind zand uit de droge rivierbodems opgewaaid en verderop afgezet. Hierdoor zijn enkele zandruggen en rivierduinen ontstaan. Middelaar ligt op een zandrug aan de voet van de stuwwal. Een groot gedeelte van de rivierduin in Middelaar is afgegraven ten behoeve van de zandwinning.

> KAART 5: VARIATIE IN LANDSCHAPPEN

- bos
- heide
- droog natuurgebied
- weide en akkerland
- recreatiegebied
- water

> KAART 6: HOOGTEKAART

- hoogtelijnen (TOP10NL)

LANDSCHAP

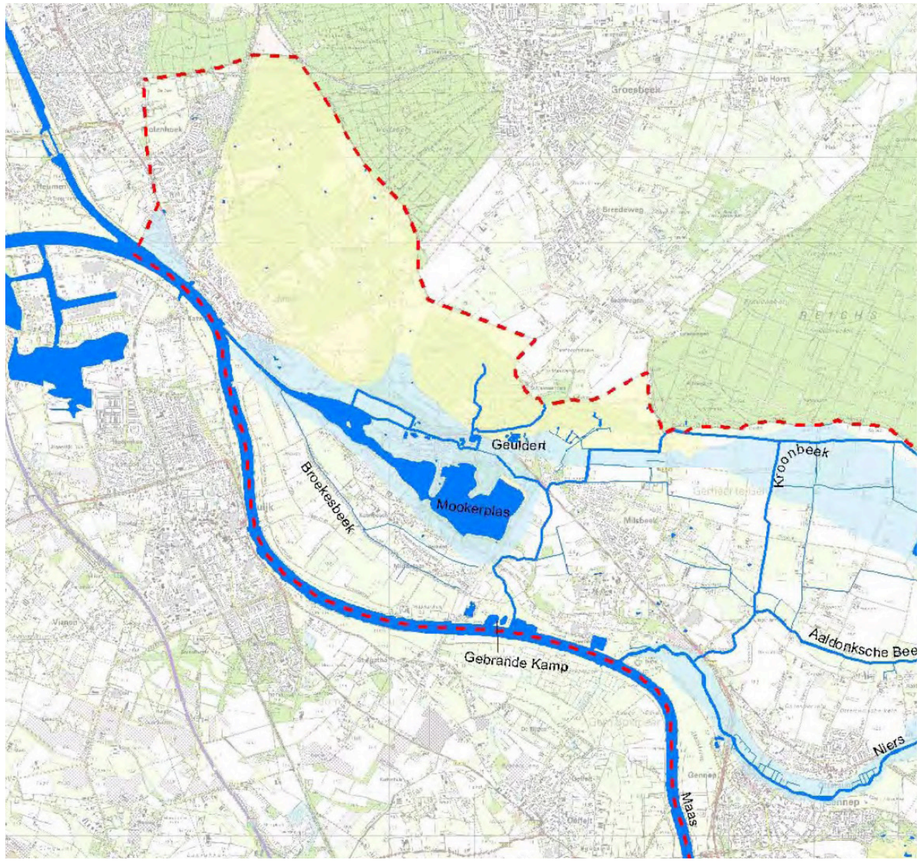
Variatie in landschappen

De verschillen in de ondergrond hebben in de loop der eeuwen geleid tot een grote diversiteit aan landschappen binnen de gemeentegrenzen. De gemeente Mook en Middelaar kent hierdoor landschappelijk gezien een grote variatie op een relatief klein oppervlak. Er is heide en bos, akkers en weilanden en de rivier de Maas.

In het laaggelegen Maasdal komen relatief veel graslanden voor. Door de ligging in het winterbed van de Maas, staan hier bijna geen (bedrijfs)gebouwen, wat het gebied een natuurlijke en groene uitstraling geeft. De weilanden en de vele heggen zorgen voor een groen, half-open kleinschalig karakter. De Maasheggen dienden vroeger als perceelscheiding en veekering. De hooggelegen stuwwal is bebost. In de bossen zijn enkele kleine akkers en weilanden te vinden. Deze karakteristieke open plekken zijn waardevol voor de natuurkwaliteit van het bos. Ze zorgen voor meer natuurlijke overgangen en variatie in het besloten bos. Tussen de stuwwal en het Maasdal ligt een gevarieerde overgangszone met rivierduinrelicten, bomenrijen, houtwallen en beken.

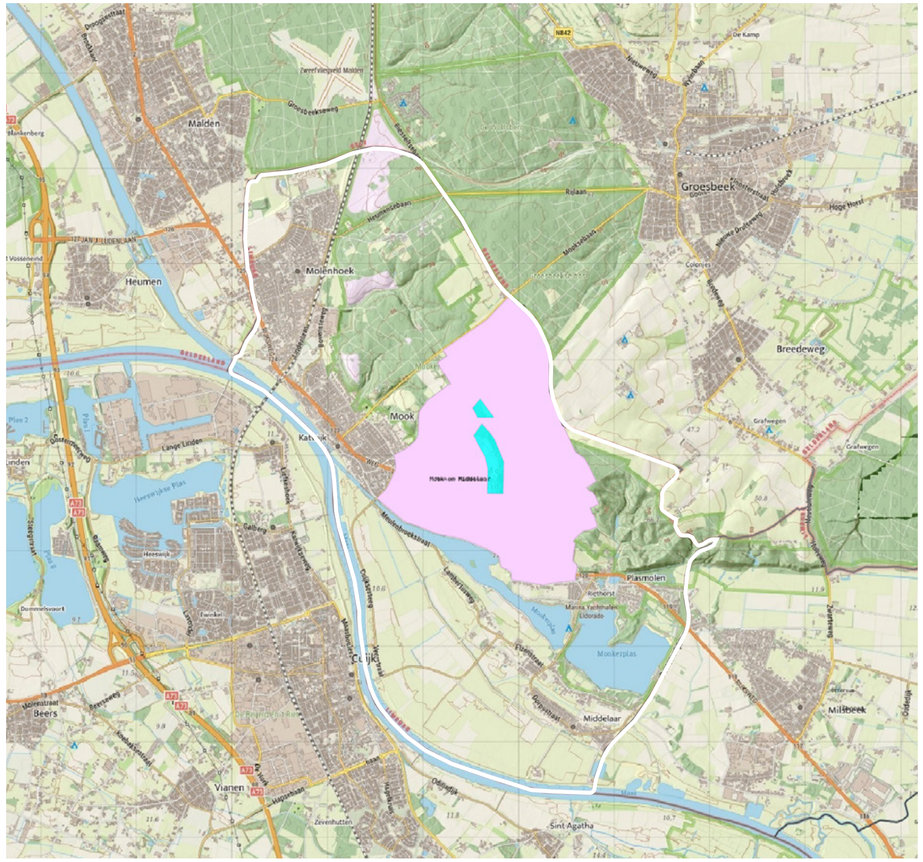
Opvallende hoogteverschillen

Hoogteverschillen spelen een grote rol in de beleving van het landschap in de gemeente. De hooggelegen delen van de gemeente liggen boven op de stuwwal (van 60 tot 80 meter +NAP). Het laagstgelegen deel ligt in het Maasdal en heeft een gemiddelde hoogte van zo'n 8 tot 10 meter +NAP. De dijken en kades langs de Maas hebben hier een hoogte van 13 à 14 meter +NAP. In het Maasdal komen kleinere hoogteverschillen voor in de vorm van zandruggen. Tussen de hoge stuwwal en het Maasdal ligt een overgangsgebied met glooiende hellingen.

> KAART 7: GRONDWATERSYSTEEM

infiltratie
kwel
water

> KAART 8: WATERWINGEBIED

waterwingebied
grondwaterbeschermingsgebied

WATER

Grondwater

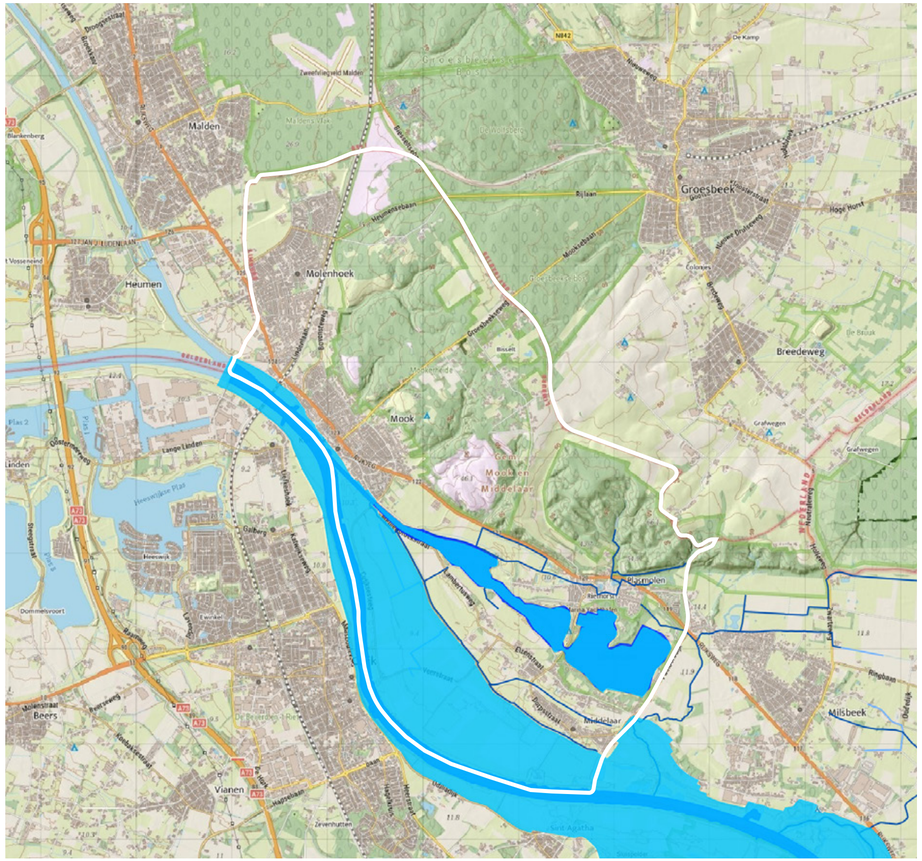
Het grondwatersysteem van de gemeente maakt deel uit van het stuwwalsysteem van Nijmegen. Het grondwater infiltreert op de stuwwal (deels in Duitsland) en komt omhoog in een zone met kwelgebieden aan de voet van de stuwwal. Door de invloed van afgravingen (zoals de Mookerplas) en de grondwateronttrekking ten behoeve van de drinkwatervoorziening, wordt de grondwaterstand op de stuwwal steeds lager en verdrogen de bronbeken ten zuiden van de stuwwal.

Waterwingebied

Drinkwater komt in Mook en Middelaar letterlijk van (of uit) eigen bodem komt. Voor de waterwinning wordt gebruik gemaakt van een waterwingebied op de Mookerhei. Het gewonnen water is van goede kwaliteit, de zuivering beperkt zich vooral tot het verwijderen van ijzer en mangaan. Het water bevat van nature weinig kalk. Om vervuiling van het grondwater te voorkomen is rond het waterwingebied een grondwaterbeschermingsgebied en boringsvrije zone aangewezen. Zij worden extra beschermd.

De Maas

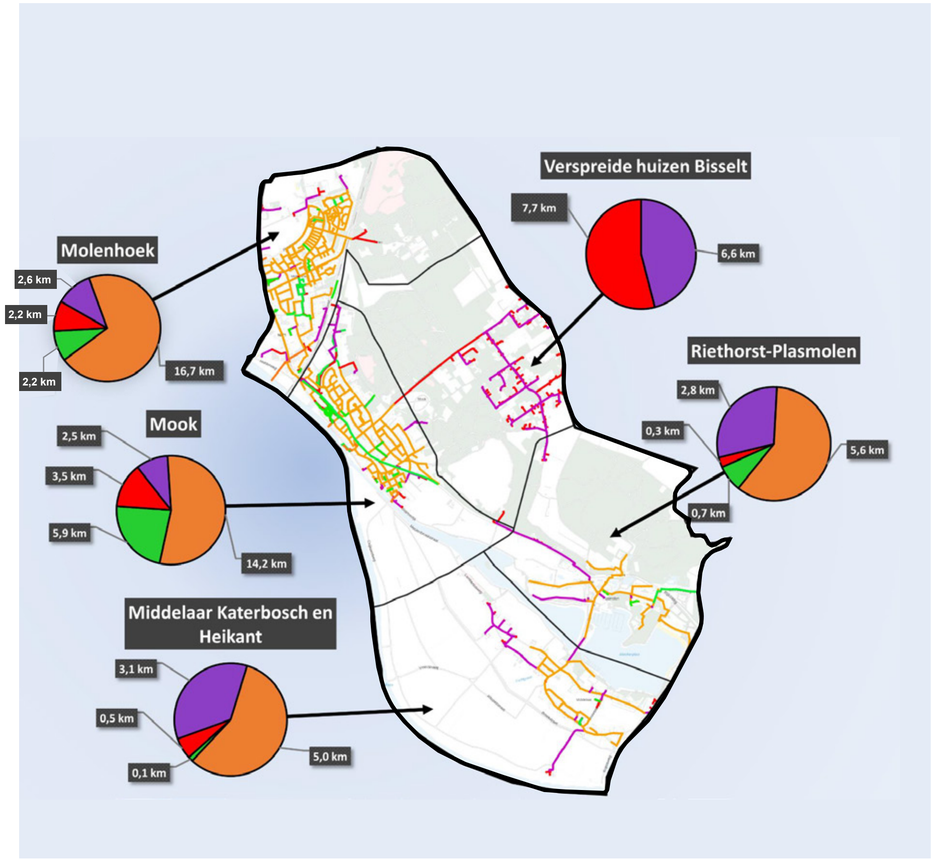
De Maas verbindt Limburg en de Limburgers van Zuid naar Noord. We maken gebruik van de Maas voor ons drinkwater, als vaarweg, voor wateraanvoer in de kanalen en voor voldoende zoetwater in droge perioden. De ligging van de gemeente Mook en Middelaar aan de rivier de Maas gaat gepaard met extra regelgeving en beleid ten aanzien van hoogwaterveiligheid. Bij hoge waterstanden in de winter staat het winterbed van de Maas regelmatig onder water.

> KAART 9: MAAS EN REGIONALE WATERSTRUCTUUR

Maas en Maasplassen

primaire watergangen Waterschap Limburg

> KAART 10: RIOOLSTELSEL

gemengde riolering: hemelwater- en afvalwater afvoer (totaal 41,5 km)

HWA-stelsel: hemelwater afvoer (totaal 9 km)

DWA-stelsel: afvalwater afvoer (totaal 14,2 km)

pers- of drukriolering: buitengebied (totaal 17,6 km)

De dijken zijn na de extreme hoogwaterstanden van 1993 en 1995 aangelegd en hebben in 2005 de status van primaire waterkering gekregen. Het huidige dijktraject voldoet niet aan deze waterveiligheidsnorm. De dijken in het Maasdal moeten daarom verhoogd en versterkt worden om te voldoen aan een overstromingskans van 1/300 per jaar. De huidige rivierdijk in het Maasdal heeft een hoogte die verloopt van NAP +13,0 meter tot NAP +13,7 meter. De dijken in het Maasdal worden gemiddeld circa 0,6 meter verhoogd om aan de waterveiligheidsnorm te voldoen. Daarbij worden ook diverse maatregelen getroffen gericht op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Regionaal watersysteem

De gemeente beheert samen met het Waterschap Limburg het regionale watersysteem. Het grondgebied van de gemeente Mook en Middelaar kent een aantal kleinere waterlopen met een natuurlijke oorsprong, zoals de Mookse Molenbeek en de hierop afwaterende Helbeek en de Drie Meertjes. Daarnaast kent het gebied gegraven wateren zoals de zandafgraving van de Mookerplas uit de periode 1950-1970 en diverse watergangen in het agrarisch gebied.

Waterbeheer en riolering

De gemeente is verantwoordelijk voor inzameling van afstromend hemelwater van percelen waarvan de eigenaren niet zelf kunnen voorzien in afvoer naar oppervlaktewater of bodem. De voorkeursvolgorde die we hierbij hanteren is vasthouden, bergen en afvoeren. Binnen de gemeente beheren we meerdere voorzieningen met betrekking tot waterbeheer en riolering, zoals rioolleidingen, gemalen, kolken en infiltratievoorzieningen zoals wadi's. Een groot deel van het rioolstelsel is al voor 1970 aangelegd, maar gemiddeld genomen nog van goede kwaliteit.

> KAART 11: GROENE HOOFDSTRUCTUUR

GROENSTRUCTUUR

Openbaar groen in de dorpen

De dorpen in de gemeente hebben een sterke relatie met het omliggende landschap. Als gevolg hiervan zijn er relatief weinig groenvoorzieningen in de dorpskernen. Het openbaar groen in de dorpen bestaat hoofdzakelijk uit plantsoenen, speelplekken en solitaire bomen of boomgroepen op pleinen en in straten. Dit openbaar groen is essentieel voor de beleving en het gebruik van de buitenruimte en de kwaliteit van de woonomgeving. Het groen is ook belangrijk voor de gezondheid van mens en dier. Het zorgt voor de productie van zuurstof, het zuivert lucht, vangt fijnstof op, geeft verkoeling en beschutting. Naast openbaar groen kan ook particulier groen op private terreinen een belangrijke rol vervullen voor de kwaliteit van de openbare ruimte, hoewel dit groen oorspronkelijk niet hiervoor is aangeplant.

De bijgevoegde kaart geeft de groene hoofdstructuur in de gemeente aan. Op lokale schaal is er meer groen aanwezig, zowel in de dorpen als daar buiten.

Buitengebied

Groen speelt ook een belangrijke rol in de beleving van het buitengebied. Dat geldt dan met name voor bomen en laanstructuren. Andere kleine landschapselementen, zoals heggen en houtwallen, komen in het gebied nog maar sporadisch voor. Aan de oostzijde van de Maas zijn in de afgelopen decennia veel meidoorn- en sleedoornheggen verdwenen. Slechts hier en daar zijn nog kleinschalige heggenpatronen zichtbaar. De aanplant van nieuwe heggen in het buitendijkse gebied is lastig vanwege een vergunningsplicht op basis van de Waterwet.

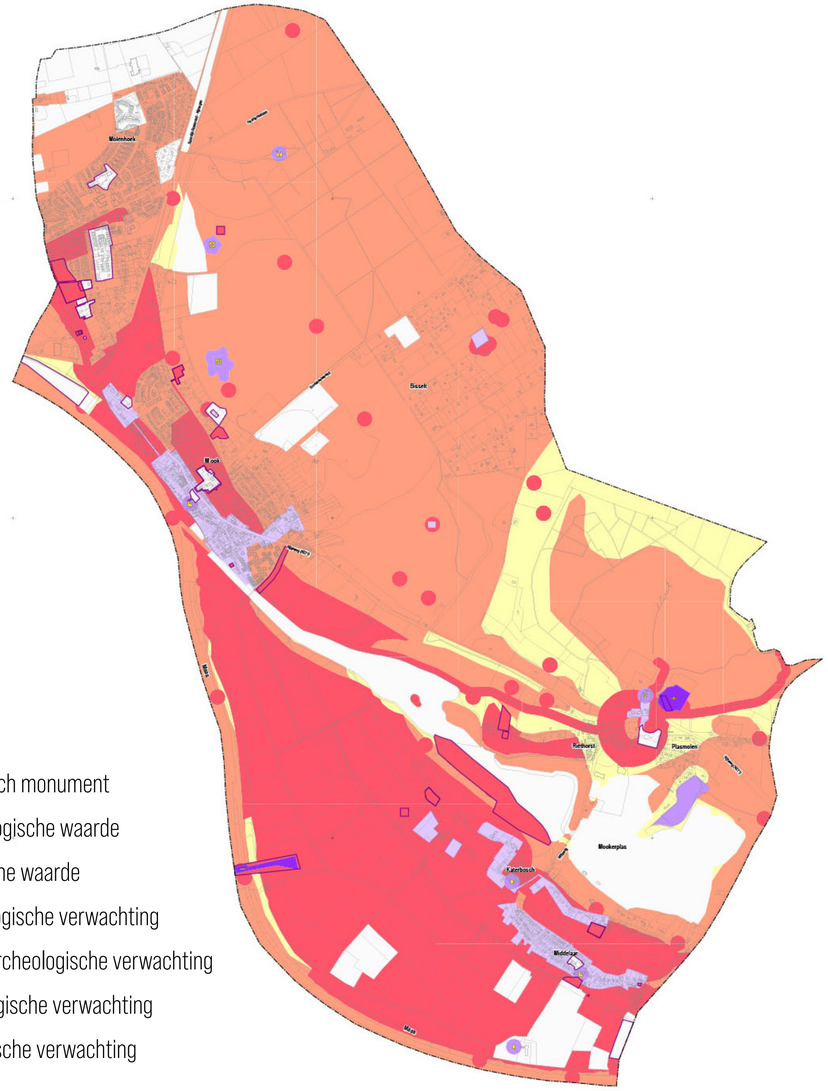
Het Maasheggengebied is een van de oudste cultuurlandschappen van Nederland en wordt gekenmerkt door haar landschappelijke fraaiheid en ecologische waarde. In het visiestuk ‘Gehecht aan Heggen’ zijn de mogelijkheden beschreven voor een toekomstbestendig Maasheggenlandschap.

De bomen- en laanstructuren in het buitengebied zijn veelal lijnvormig en lopen met de Maas en de stuwwal mee. In de open agrarische gebieden bepalen lange bomenrijen het landschapsbeeld. In het Maasdal accentueren de bomen en beplanting de ligging van de rivier.

Een bijzondere bomenrij vormen de bakenbomen, die op regelmatige afstand van elkaar zijn aangeplant om als baken te dienen voor de scheepvaart bij hoogwater. De bakenbomen worden niet meer onderhouden en zullen gedeeltelijk verdwijnen door de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs de Maas.

Groenbeheer

Structureel en efficiënt groenbeheer is van essentieel belang voor de kwaliteit van de openbare ruimte. Als gemeente zetten we daarbij vooral in op structureel groen met een omvang van enige betekenis (dus geen kleine stukjes ’snippergroen’). Natuurlijk beheer past binnen een groene gemeente als Mook en Middelaar. Dit natuurlijk beheer vindt vooral in de extensief te onderhouden delen van het buitengebied plaats. Net buiten de bebouwde kom zijn er overgangsgebieden, die ook redelijk extensief onderhouden kunnen worden. De intensief te beheren gebieden liggen in de dorpskernen en bij belangrijke gebouwen of wooncomplexen.

1 wettelijk beschermd archeologisch monument
2 gebieden van zeer hoge archeologische waarde
3 gebieden van hoge archeologische waarde
4 gebieden met een hoge archeologische verwachting
5 gebieden met een middelhoge archeologische verwachting
6 gebieden met een lage archeologische verwachting
7 gebieden zonder een archeologische verwachting

> KAART 12: ARCHEOLOGISCHE BELEIDSKAART

ARCHEOLOGIE

Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidskaart dient als basis voor het archeologiebeleid voor de gemeente Mook en Middelaar. De kaart bevat zeven beleidscategorieën, variërend van wettelijk beschermde archeologische monumenten tot gebieden zonder archeologische verwachting.

Strategisch landschap

Door de natuurlijke ligging aan de Maas heeft de gemeente Mook en Middelaar in het (verre) verleden een strategische rol gespeeld. Veel van de archeologische monumenten in de gemeente zijn dan ook verbonden met de geschiedenis van dit strategische landschap. In dit gebied kunnen drie regionale thema's worden onderscheiden uit verschillende tijdvakken: Romeinse Tijd, Tachtigjarige oorlog en Tweede Wereldoorlog.

Romeinse Tijd

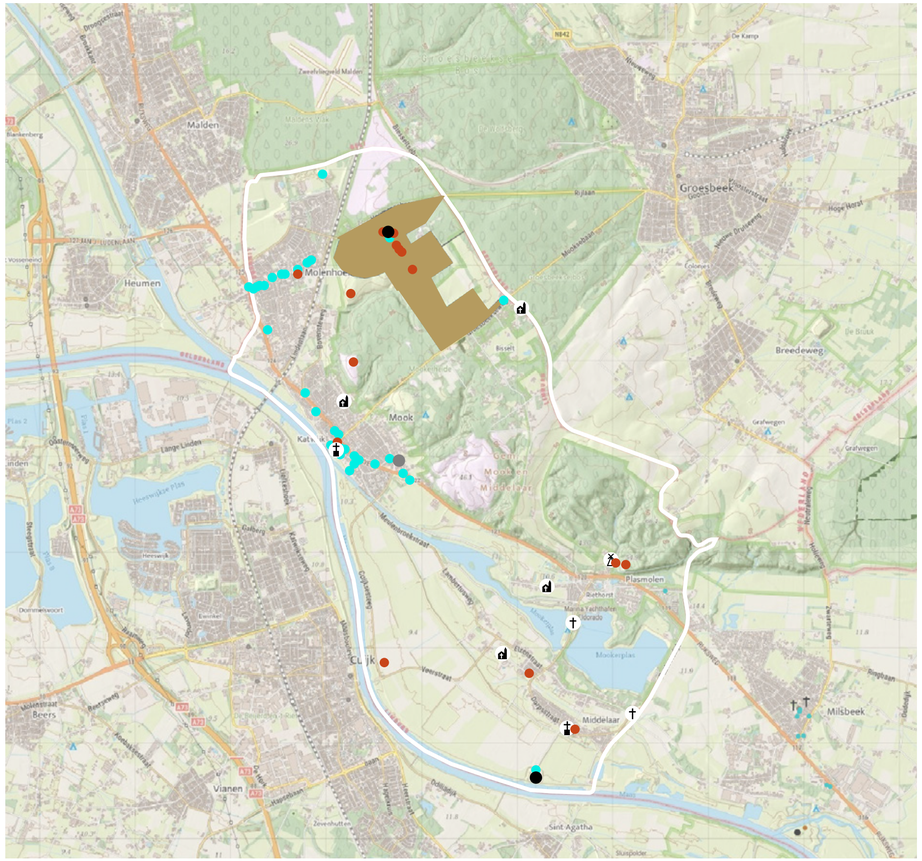
In de Romeinse Tijd vormden de grote rivieren de grenzen van het Romeinse Rijk. Tegelijk waren het belangrijke handelsroutes. De route over de Maas tussen Nijmegen en Maastricht was een van de hoofdroutes. Vanuit deze handelsroute zijn ook de eerste wegen ontstaan. In de Romeinse Tijd is veelal sprake geweest van geclusterde groepjes boerenerven met een meer centrale zone van akkers. Tussen de akkers en nederzettingen lagen grafvelden. Op de terrasrand tussen Mook en Middelaar zijn tot op heden een tiental nederzettingen bekend en negen grafvelden. De bekendste Romeinse vondsten betreffen de villa op het landgoed Sint Jansberg bij Plasmolen. Daarnaast zijn er resten van een Romeinse brug aangetroffen nabij Middelaar.

De Tachtigjarige oorlog

Mook is vooral bekend van de Slag op de Mookerhei op 14 april 1574, een veldslag tussen de Oranjes en de Spanjaarden tijdens de Tachtigjarige oorlog. In die tijd strekte de Mookerheide zich nog uit tot aan de stadswallen van Nijmegen. De Tachtigjarige oorlog was een onrustige periode, waarin veel werd gevochten in deze streek. Ieder dorp had een eigen vluchtschans, waarin mensen en vee in veiligheid gebracht konden worden, om zich te verdedigen tegen kleinere bendes. De Mookerschans is hier een voorbeeld van. Deze schans is tot in de 18e eeuw onderhouden en maakt deel uit van het strategisch landschap.

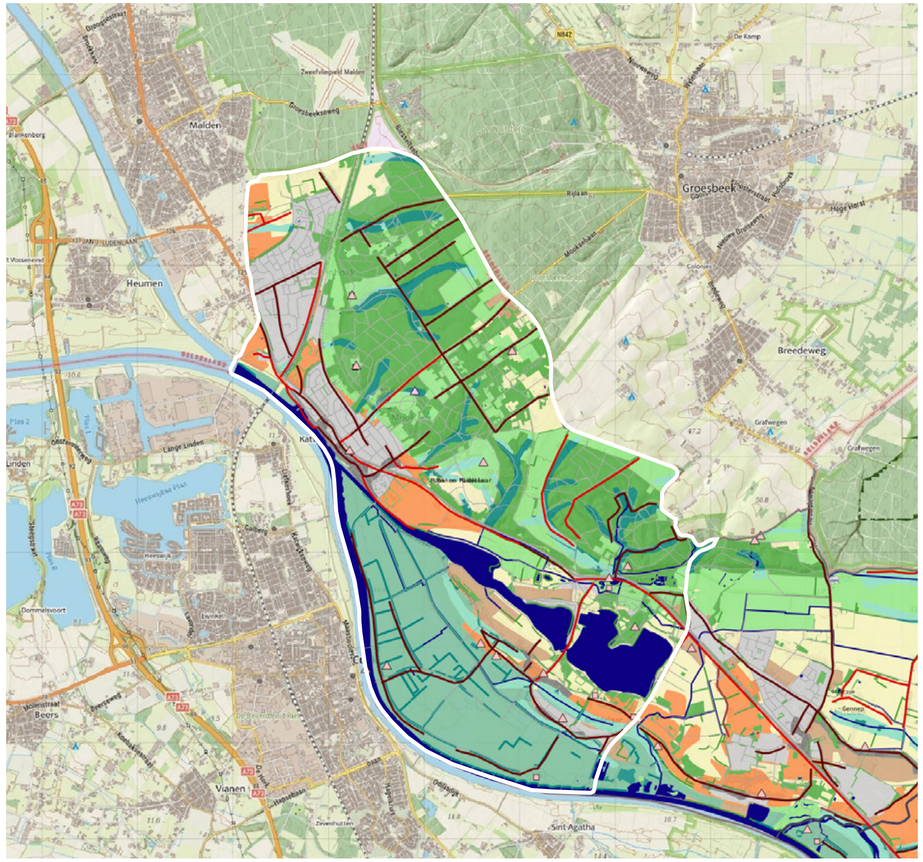
Tweede Wereldoorlog

Ook in de Tweede Wereldoorlog heeft in de gemeente Mook en Middelaar een hevige strijd gewoed. Mook, Plasmolen en Middelaar lagen in het frontgebied. De oorlog heeft markante sporen achtergelaten, zowel in de natuur, het landschap als in de kernen van de gemeente. Er bestaat hierdoor een risico op het aantreffen van munitie in de gemeente. We vinden in Mook de War Cemetery, een erebegraafplaats voor gesneuvelde militairen uit de Tweede Wereldoorlog. Het 'Monument voor het Kunstenaarsverzet' in Mook herinnert aan de kunstenaars uit de regio die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief waren in het verzet. Het oorlogsmonument in Middelaar is opgericht ter nagedachtenis aan de duizenden militairen die hier tijdens operatie 'Market Garden' zijn gesneuveld. Bij de veerstoep aan de Maas bij Mook staat een monument ter nagedachtenis aan de korporaal Antonio Barbaro die omkwam tijdens een geslaagde poging om twee kameraden van de verdrinkingsdood te redden.

> KAART 13: MONUMENTEN

- rijksmonument
- gemeentelijk monument (MIP)
- historische buitenplaats
- kerken
- molens
- kapellen
- kruisen
- kastelen
- overig

> KAART 14: HISTORISCH LANDSCHAP

- bos in mozaieklandschap
- mozaieklandschap
- bos in dalenlandschap
- beekdal
- rivierdal
- droge heideontginning
- velden
- kampen en oude graslanden
- water
- oude wegen (ouder dan 1806)
- oude wegen (1806-1890)
- oude waterlopen

CULTUURHISTORIE

Monumenten

Er wordt onderscheid gemaakt tussen rijks- en gemeentelijke monumenten. Rijksmonumenten kunnen bestaan uit oude boerderijen, molens of andere historische objecten. Op de Mookerheide bevindt zich Jachtslot de Mookerheide, een rijksmonument daterend uit het begin van de 20e eeuw. Van het Huis Middelaar, een vestingwerk dat vanaf 501 na Chr. aan de Maas heeft gestaan, zijn alleen nog een paar grachtcontouren in het landschap te zien. Op deze plek staat nu een boerderij. Naast rijksmonumenten beschikt de gemeente ook over een gemeentelijke monumentenlijst met o.a. monumentale woningen, kerken, kapellen en oorlogsmonumenten.

Historisch landschap

In de Romeinse Tijd was al veel land ontgonnen voor de landbouw, maar in de Vroege Middeleeuwen zijn deze gronden weer bebost geraakt en ontstonden heidevelden op de schrale gronden. Vanaf de 18e en 19e eeuw zijn de woeste bos- en heidegebieden weer ontgonnen en voor de landbouw geschikt gemaakt. Met name akkerbouw was mogelijk op deze drogere gronden in het bosrijke mozaieklandschap.

De nattere lagergelegen gronden werden gebruikt als weidegrond voor het vee. Hier plantte men hagen, heggen en houtwallen als veekering, en voor gebruik van hout en vruchten. In de loop der jaren ontstonden nieuwe technieken en werden de ontginningen steeds grootschaliger met een rechtlijnige (ruil)verkaveling en wegenstructuur. Er zijn echter nog verschillende gebieden met historische ontginningspatronen, waarvan een aantal nu nog terug te vinden is in het landschap zoals de oude graslanden in het Maasdal en de oude bouwvelden rond de dorpskernen van Mook en Middelaar.

> KAART 15: HISTORISCHE ATLAS (SITUATIE ROND 1930)

HISTORISCHE ONTWIKKELING

Mook

Mook is ontstaan als lintdorp. Het dorp was lange tijd niet groter dan een paar straten met lintbebouwing. De stedenbouwkundige structuur is ook nu nog vooral gekoppeld aan de van oudsher structuurbepalende wegen in het dorp: de Rijksweg, Groesbeekseweg en Kerkstraat. De oudste bebouwing van Mook bevindt zich rondom deze wegen. Hier liggen ook de monumentale, publieke gebouwen zoals het raadhuis en de kerk. Tot circa 1950 heeft de kern een overwegend agrarisch karakter. Mook ontwikkelde zich in de na-oorlogse periode als suburbane woonkern met verschillende woonbuurten. De latere uitbreidingen van het dorp zorgden ervoor dat de onbebouwde zone tussen Mook en Molenhoek steeds smaller werd. Beide kernen zijn nu alleen nog van elkaar gescheiden door de sportvelden en het spoor. Veel mensen die in Mook wonen werken in Nijmegen. Dit maakt de kern tot een zogenaamd forenzendorp.

Molenhoek

Molenhoek heeft zijn naam te danken aan de Heumsche molen, die in 1737 in het gebied werd gebouwd. De groei van het dorp vindt tot 1930 alleen langs de belangrijkste infrastructuur plaats, de Rijksweg en de Stationsstraat. De stedenbouwkundige structuur van Molenhoek werd vanoudsher bepaald door deze wegen. De kruising van beide wegen was een belangrijk entree en knooppunt voor Molenhoek. Deze functie is nu overgenomen door de kruising van de Rijksweg met de Ringbaan. De kerk en omgeving vormen, in combinatie met het winkelcentrum, het hart van het dorp. Tussen de structuurbepalende wegen in het dorp liggen diverse woonbuurten met uiteenlopende karakters en woonmilieus.

Middelaar

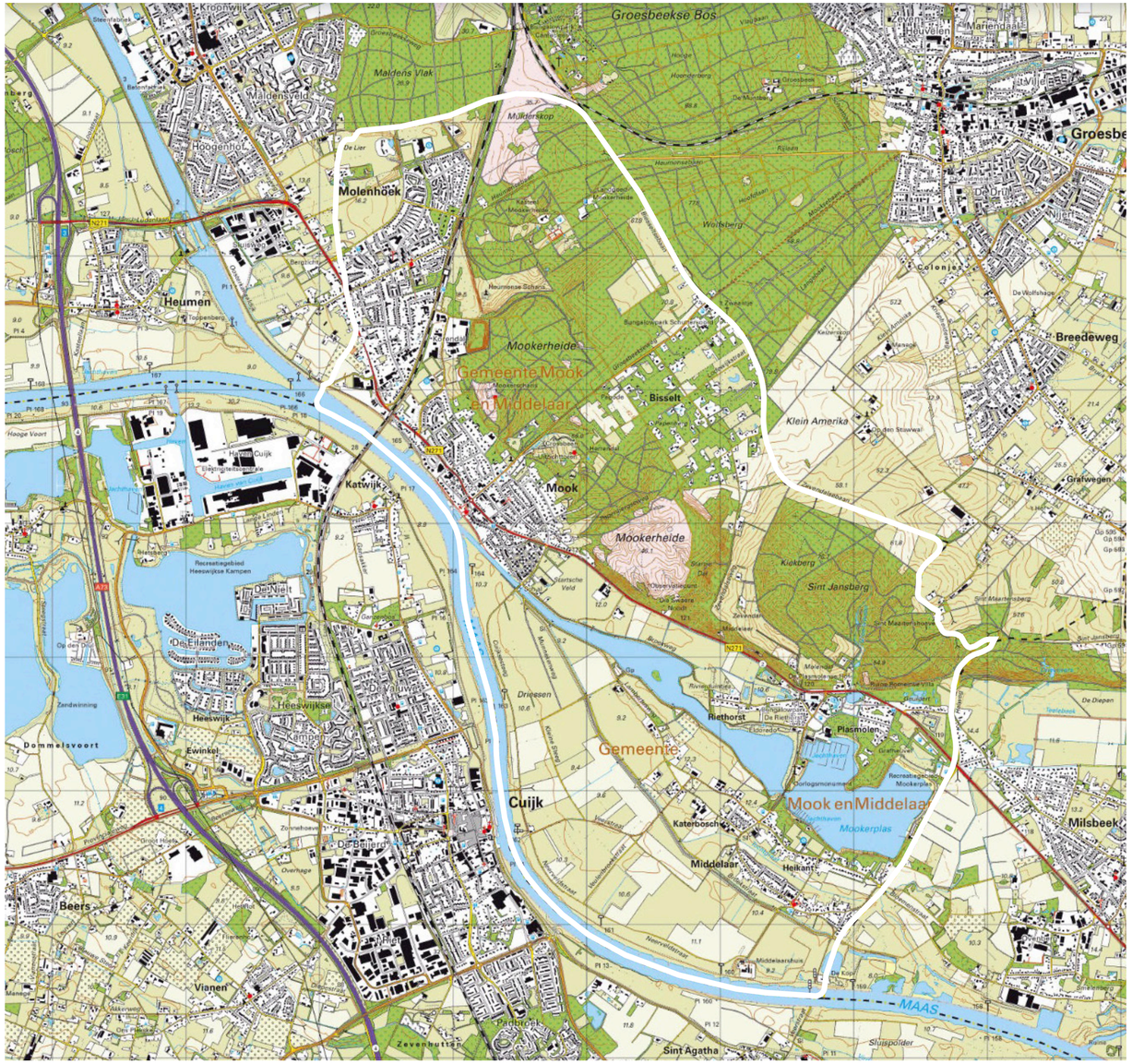
Middelaar ligt dicht bij de Maas, op een natuurlijke hoogte in het weidelandschap. In Middelaar is de originele structuur, bestaande uit een dubbel bebouwd lint nog goed zichtbaar. Beide linten liggen op de hogere zandrug, van elkaar gescheiden door een beek. Er was een 14e-eeuws kasteel, Huis Middelaar, dat in de loop van de 19e eeuw werd gesloopt. Op het terrein zijn nog gracht-resten en ondergrondse muurresten van het kasteel aanwezig. In de Tweede Wereldoorlog viel Middelaar ten prooi aan bombardementen, waarbij het dorp vrijwel geheel werd verwoest. Bij het dorp liggen de buurtschappen Heikant en Katerbosch vlak bij de Mookerplas.

Plasmolen

Plasmolen is het kleinste dorp van de vier nederzettingen. De naam stamt af van de Bovenste Plasmolen, een watermolen uit 1725. Van de vier dorpen is Plasmolen een uitzondering omdat het geen kerkdorp is. De kern heeft een bijzondere ontwikkeling doorgemaakt, toen de schilder Jacques van Mourik zich hier vestigde rond 1900. Vanaf die tijd heeft Plasmolen zich ontwikkeld tot een kunstenaarsdorp, waardoor er vaak exposities plaatsvinden. Bij Plasmolen ligt buurtschap Riethorst.

De Bisselt

De Bisselt is een buurtschap met circa 100 woningen in de bossen tussen Mook en Groesbeek, deels gelegen in het natuurgebied de Mookerheide. Een deel van de woningen heeft een recreatieve bestemming, maar deze vakantiewoningen mogen wel permanent bewoond worden.

> KAART 16: DORPEN EN BUURTSCHAPPEN

STEDENBOUWKUNDIGE STRUCTUUR

Dorpen met een eigen karakterstiek

De ruimtelijke karakteristiek van de dorpen Mook, Middelaar, Molenhoek en Plasmolen wordt in belangrijke mate bepaald door de bijzondere landschappelijke kwaliteiten en de groene elementen binnen de bebouwde kom van de kernen. Het groene karakter van de dorpen vormt dan ook het visitekaartje van de gemeente Mook en Middelaar en zorgt voor een herkenbare identiteit van de dorpen.

Vitale kernen

In de dorpen hebben de laatste jaren diverse in- en uitbreidingen plaatsgevonden. In de gemeente staan daarnaast nog diverse woningbouwprojecten op de planning. Daarmee levert Mook en Middelaar een (bescheiden) bijdrage aan de regionale opgaven binnen de regionale verstedelijkingsstrategie voor het Rijk van Nijmegen en De Groene Metropool. Binnen die regionale context heeft het dorpse gebied van Mook en Middelaar een sterke eigen identiteit dat van grote waarde kan zijn als uitloopgebied voor het aangrenzende stedelijke gebied. De woonmilieus in de dorpen van het ommeland zijn kleinschaliger en kennen een lagere dichtheid. Woningbouw biedt kansen om de kernen vitaal te houden en de leefbaarheid op peil te houden. Verdichten, transformatie, en mogelijk gestapelde bouw kunnen daarbij helpen mits het behoud van identiteit daarbij geborgd wordt.

In- en uitbreidingen

In Molenhoek wordt met Molenhoek-Zuid een dorpsuitbreiding met circa 250 woningen gerealiseerd in diverse prijsklassen, zowel voor starters, doorstarters als senioren. Daarnaast zijn er verschillende kleine woningbouwprojecten in ontwikkeling in de gemeente, zoals Herrendael Staete in Mook, Villa Lierdal in Molenhoek en woningbouw op de plek van Hotel Plasmolen.

WONEN

Bevolkingsopbouw en huishoudens

De gemeente telt 8.045 inwoners in 2023 (bron: CBS), waarvan 3.742 in Molenhoek, 3.085 in Mook, 875 in Middelaar en 343 in Plasmolen. De inwoners zijn over 3.643 huishoudens verspreid. Gemiddeld bestaan de huishoudens in de gemeente dus uit 2,2 personen. Een relatief groot aandeel (31%) van de huishoudens bestaat echter uit één persoon.

In Mook en Middelaar wonen relatief veel middelbare inwoners van 45 tot 65 jaar (33%) en 65-plussers (27%) en juist weinig 25 tot 45-jarigen (17%) en kinderen tot 15 jaar oud (12%). Verder zijn er bewoners van de leeftijdsgroep jongeren van 15 tot 25 jaar (11%). De demografische ontwikkeling laat zien dat er de komende jaren sprake zal zijn van ontgroening (vertrek van jongeren) en vergrijzing (relatief sterke toename van het aantal ouderen). De bevolking van de gemeente is relatief hoogopgeleid (37%) een heeft een relatief hoog inkomen. Slechts 5,8% van de bevolking heeft moeite met rondkomen. Dat is het laagste percentage in de regio en aanzienlijk minder dan het landelijk gemiddelde (12,7%).

Woonomgeving

Middelaar staat bekend om de rust en ruimte en het landelijk wonen. De kleinschaligheid en het dorpse karakter vormen unieke woonkwaliteiten, gecombineerd met een aantrekkelijk woningaanbod en grootstedelijke voorzieningen dichtbij. De nabijheid van Nijmegen geeft een extra dimensie aan de woonomgeving. In Mook en Middelaar wonen dan ook relatief veel jonge gezinnen, die onder andere vanuit Nijmegen in de gemeente zijn komen wonen.

Voor alle kernen geldt dat de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving zeer goed is. Zowel natuur, werk als infrastructuur zijn nabij. Dit resulteert in relatief hoge huizenprijzen. De WOZ-waarde in de gemeente Mook en Middelaar bedraagt volgens de meest recente CBS-data in 2023 gemiddeld €424.000,-. Dat is ruim hoger dan het gemiddelde van de provincie Limburg (€289.000) en het landelijke gemiddelde voor heel Nederland (€369.000,-).

Woningvoorraad

In Mook en Middelaar staan meer koop- (75%) dan huurwoningen (25%). Daarmee is het percentage koopwoningen in Mook en Middelaar hoger dan in Nederland. In de kernen staan voornamelijk grondgebonden woningen. De verdeling naar woningtypen ziet er als volgt uit:

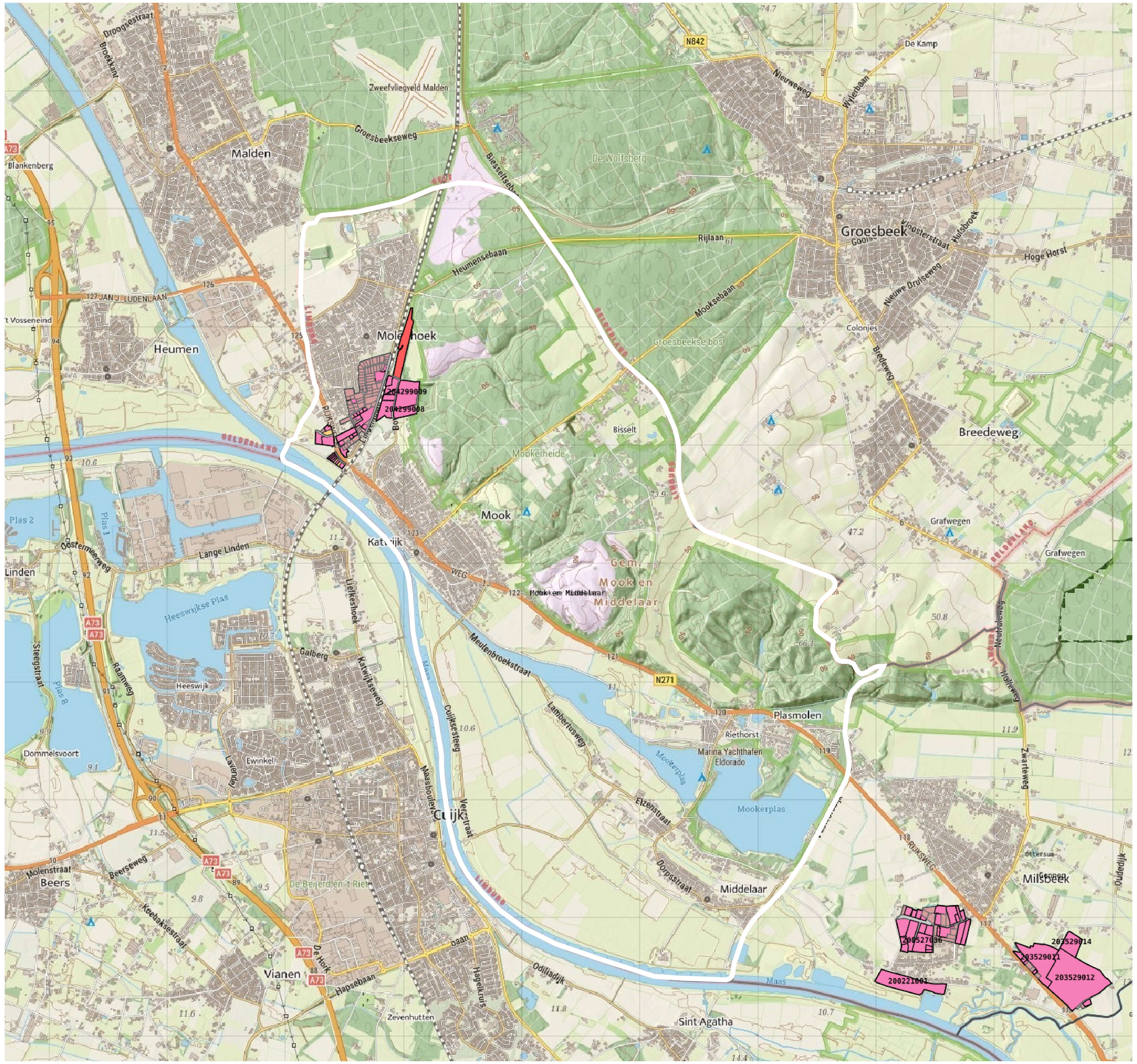
- 38% rijwoningen (1.367 woningen)
- 17% twee onder een kap (620 woningen)
- 31% vrijstaande woningen (1.137 woningen)
- 14% meergezinswoningen (519 woningen)

Bouwplannen

In Molenhoek-Zuid komt een gevarieerd aanbod van circa 250 woningen en appartementen in diverse prijsklassen, zowel voor starters, doorstarters als senioren. Het woningbouwprogramma ziet er als volgt uit:

- Circa 50% vrije sector;
- Circa 30% onder de NHG-grens en middenhuur;
- Circa 20% sociale huur.

Daarnaast zijn er verschillende kleine woningbouwprojecten in ontwikkeling in de gemeente, zoals Herrendael Staete in Mook, Villa Lierdal in Molenhoek en woningbouw op de plek van Hotel Plasmolen.

> KAART 17: BEDRIJVENTERREINEN

WERKEN, ECONOMIE EN VOORZIENINGEN

Volgens de meest actuele gegevens zijn er in totaal circa 1.000 bedrijfsvestigingen gelegen in Mook en Middelaar (CBS, 2023). De gemeente telde in 2019 nog circa 830 bedrijven (CBS). Per jaar komen er in de gemeente dus zo'n 30 tot 50 startende ondernemingen bij, veelal bedrijven aan huis en ZZP-ers. Opvallend is het lage aantal arbeidsplaatsen in de eigen gemeente. Slechts 11% van de inwoners werkt in eigen woonplaats. Dit duidt erop dat veel inwoners buiten de eigen gemeente werken.

Bedrijventerreinen

Het bedrijventerrein Korendal ligt tussen de dorpen Mook en Molenhoek. Het is een gemengd bedrijventerrein, waarop bedrijven tot en met milieucategorie 5 zijn toegestaan. Op het 13 hectare metende bedrijventerrein zijn 15 bedrijven gevestigd. Er werken ongeveer 150 mensen. De bedrijven hebben een sterke lokale binding doordat veel werknemers woonachtig zijn in Mook en omgeving. De uitstraling is rommelig en de beeldkwaliteit is laag. Grote opslaggebieden worden afgewisseld door grote loodsen en fabriekshallen. Er is weinig groen in openbare ruimte, waardoor het terrein erg stenig aandoet. Voor de herstructurering van het bedrijventerrein is in 2012 een masterplan opgesteld. Op basis van dat masterplan worden specifieke opgaven opgepakt, zoals het tegengaan van leegstand op het terrein.

De werkfunctie in Molenhoek is geconcentreerd op het Hoeveveld. Hier zijn bedrijven te vinden die goed passen in de woonomgeving ter plaatse (tot en met milieucategorie 3). Daarnaast zijn er verspreid in het dorp bedrijven te vinden in de vorm van een beroep of bedrijf aan huis. De panden staan op zeer ruime kavels.

Bedrijventerrein Halderweg/Spijkerweg zal met de komst van Molenhoek Zuid verdwijnen.

Voorzieningen

De kernen beschikken over de benodigde basisvoorzieningen en voorzien in de dagelijkse behoeften van de bewoners wat betreft detailhandel en horeca. Voor de grootschaligere en niet dagelijkse voorzieningen zijn de inwoners van Mook en Middelaar echter aangewezen op de nabij gelegen grotere steden (vooral Nijmegen).

De voorzieningen in Mook zijn geconcentreerd in het gebied tussen de Rijksweg, Groesbeekseweg, Kon Julianastaat en Pr. Beatrixstraat. Hier bevinden zich twee supermarkten en diverse horecavoorzieningen. Daarnaast zijn hier maatschappelijke voorzieningen geconcenteerd, zoals een gemeenschapshuis, school, kinderopvang en medisch centrum.

Het winkelcentrum in Molenhoek biedt plaats aan verschillende vormen van detailhandel, horeca en een supermarkt. Boven het winkelcentrum zijn woningen gesitueerd. Het winkelcentrum is ruim opgezet, met voldoende parkeergelegenheden en groen. Daarnaast zijn in de dorpskern maatschappelijke voorzieningen als scholen, religieuze gebouwen en sportfaciliteiten te vinden.

> KAART 18: AANBOD TOERISME EN RECREATIE

RECREATIE EN TOERISME

Het landelijk gebied van Noord-Limburg is een plek om te ontspannen en recreëren, voor de eigen inwoners en voor bezoekers van buiten. En de recreatiebehoefte wordt steeds groter. Recreatie vormt dan ook een speerpunt in het beleid van de gemeente.

Grote trekpleisters

Drie grote trekpleisters op het gebied van recreatie zijn de stuwwal (met als hoogtepunt de Mookerheide), de Mookerplas en de Maasduinen. In het bos op de stuwwal bevinden zich verschillende recreatieve voorzieningen en attracties, zoals de Mookerschans en een restaurant in Jachtslot de Mookerheide. Hier bevinden zich ook vaak de startpunten van recreatieve wandel- en fietsroutes. De Mookerplas en Plasmolen vormen samen een intensief recreatiegebied dat van belang is op regionaal en nationaal niveau. Hier is een concentratie van voorzieningen aanwezig, zoals bungalowparken, campings, een strandje, jachthaventjes, horecavoorzieningen en een bowlingbaan. In 2022 bezochten ongeveer 299.000 mensen de plas (Leisurelands, Jaaroverzicht 2022). Rond de Mookerplas is een concentratie aan watersportvoorzieningen. De plas staat in open verbinding met de Maas. Er is een parkeerplaats, waar men betaald kan parkeren.

Lokale recreatie

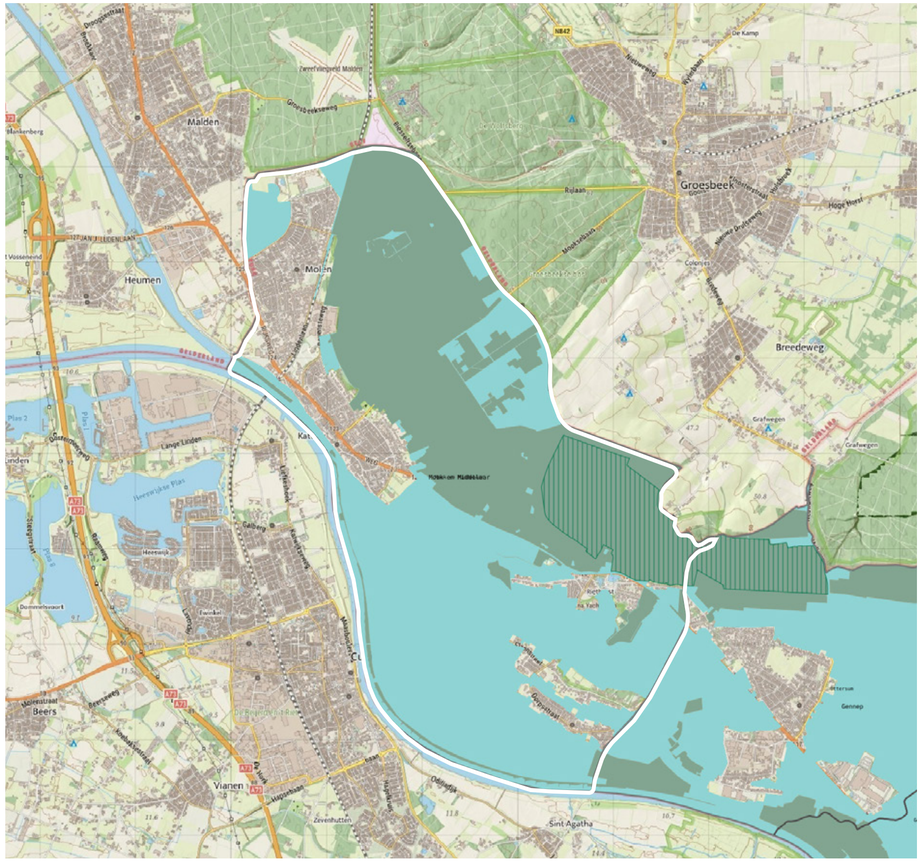
Naast deze drie grotere gebieden, hebben ook andere gebieden veel potentie voor recreatie en toerisme. Het groene agrarisch gebied rond Molenhoek is vooral belangrijk voor recreatie op lokaal niveau, zoals ommetjes die vanuit de woning worden gemaakt. Het gebied sluit bij de brug aan op het bosgebied van de stuwwal, waardoor het een poortfunctie heeft. Het Maasdal bij Middelaar heeft nog weinig mogelijkheden voor toerisme en recreatie. Het gebied heeft wel een hoge potentie voor recreatie door het aantrekkelijke kleinschalige landschap met Maasheggen, de rust van natuurgebied de Gebrande Kamp en de dorpssfeer van Middelaar.

Verblijfsrecreatie

De gemeente heeft meerdere verblijfsaccommodaties in zowel de kampeer-, bungalow- en hotelsector. De accommodaties zijn voornamelijk gelegen rondom de Mookerplas. Het aanbod richt zich met name op vaste standplaatsen en in mindere mate op (zakelijke) toeristen voor een kort verblijf in de gemeente.

Recreatieve routenetwerken

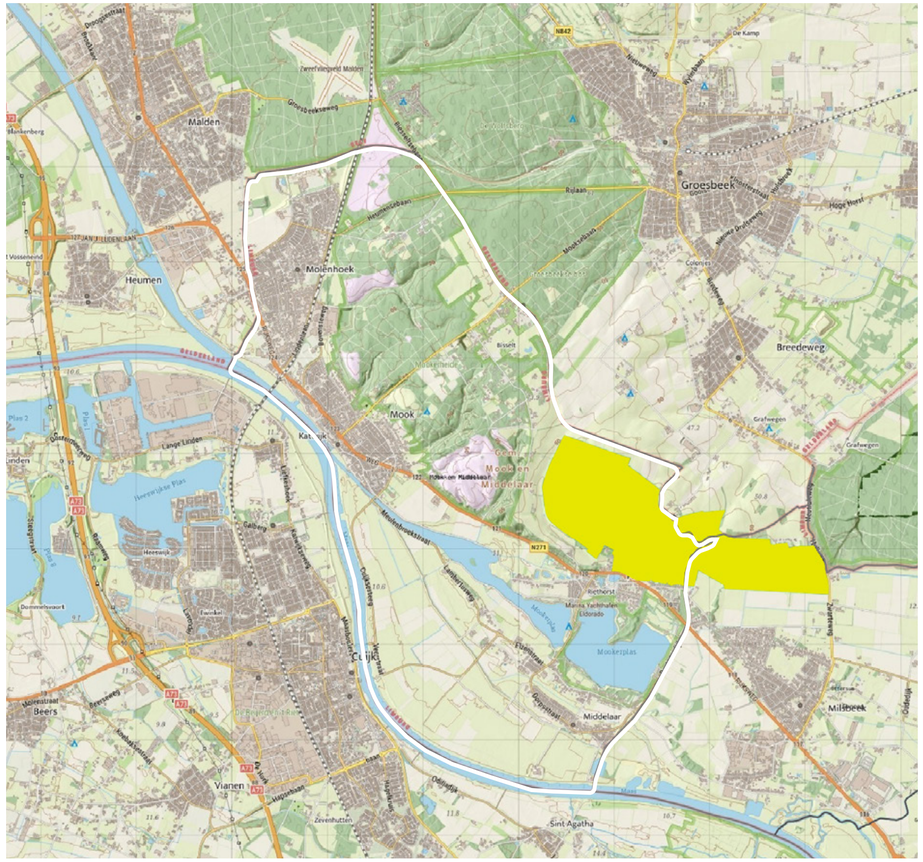
In de gemeentelopen diverse recreatieve wandel- en fietsroutes, die van vitaal belang zijn voor het toeristisch-recreatieve product van de regio. Ook zijn er mountainbikeroutes en ruiter- en menroutes, die vooral zijn te vinden in de bosgebieden.

> KAART 19: NATUURNETWERK NEDERLAND (NNN)

Natuurnetwerk (NNN)

groenblauwe mantel

> KAART 20: NATURA2000-GEBIED

Natura2000-gebied

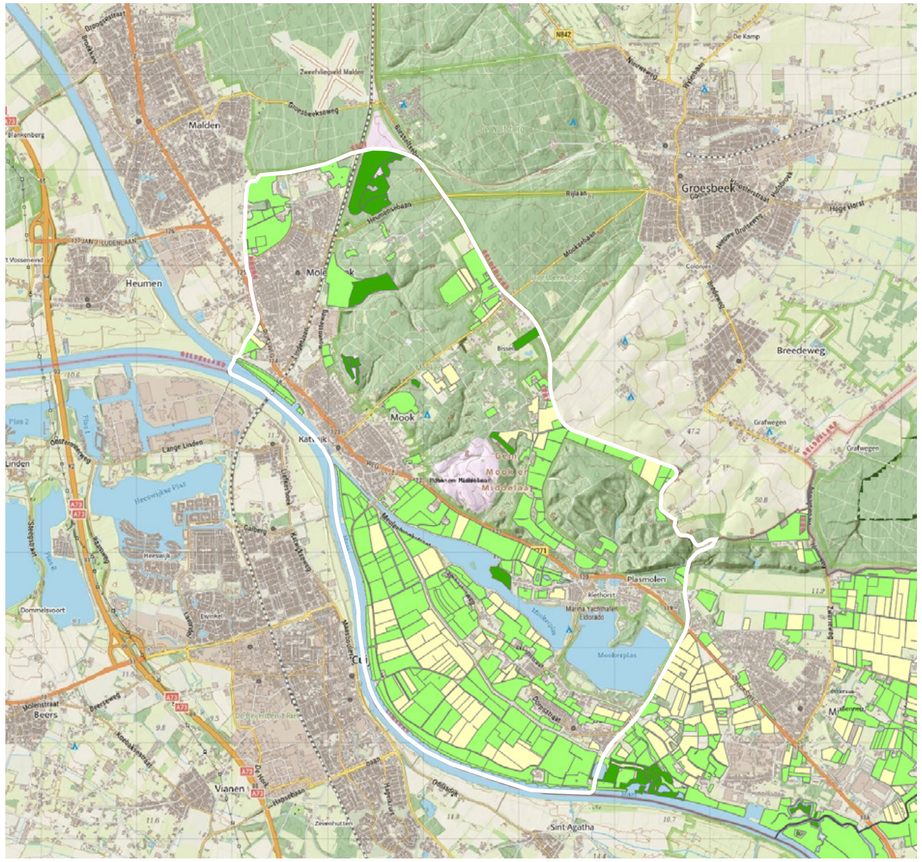
NATUUR

NNN , Natura 2000-gebied en groenblauwe mantel

Op korte onderlinge afstanden liggen droge bossen, heidevelden, natte kwelgebieden en riviergebonden natuur. De verwevenheid van de verschillende natuurwaarden is groot, waardoor relatief kleine deelgebieden ontstaan, met veel interessante gradiënten en overgangen. De beboste delen en de heidevlaktes van de stuwwal maken onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland (NNN). De Sint Jansberg is aangewezen als Natura 2000-gebied.

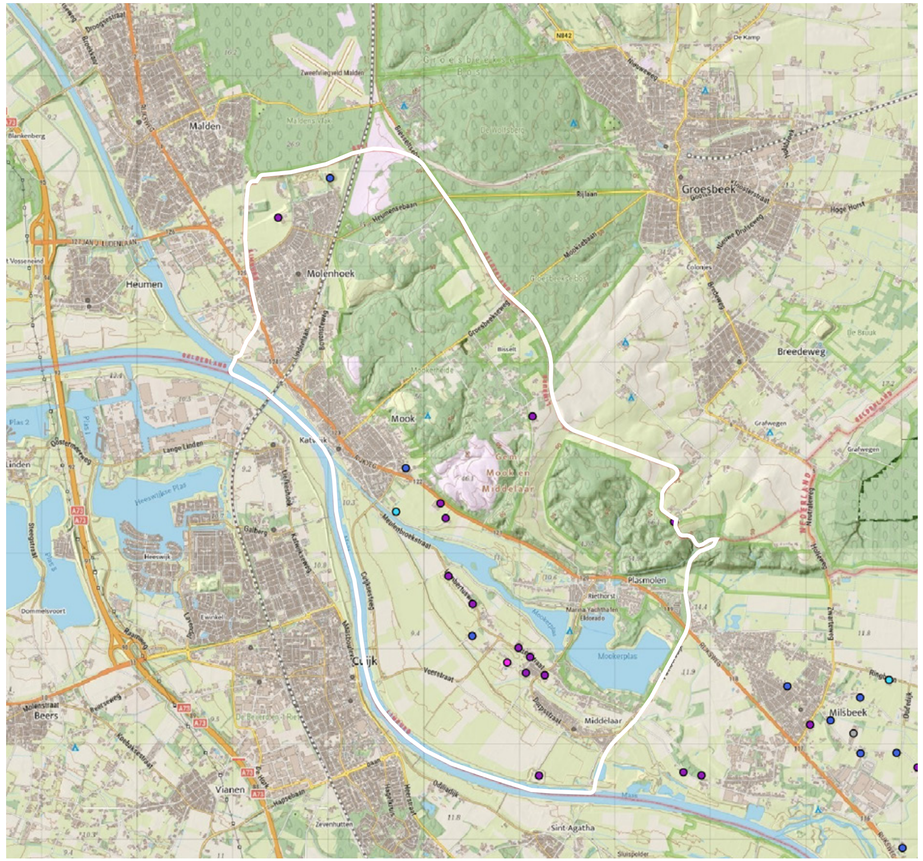
Op de hogere delen van de stuwwal zijn zowel naald- als loofbossen te vinden. Op sommige plaatsen in de bossen zijn bronbeken ontstaan (Mookse Molenbeek en Helbeek) die met name op de St. Jansberg zijn terug te vinden. De beekbegeleidende bronbossen herbergen waardevolle flora- en fauna. Op de stuwwal zijn enkele kleinere en meer uitgestrekte heidevelden aanwezig, zoals Mookerheide en Mookerschans. Bos komt ook voor op de hoger gelegen zandruggen van de rivierduinen. Aan de voet van de stuwwal zijn kwelgebieden te vinden met veel ecologische potenties voor het verbinden van de stuwwal met het Maasdal. In het Maasdal zijn de natuurwaarden vooral verbonden aan het Maasheggengebied. De tussen de weilanden gelegen heggen vormen een belangrijk fourangeergebied voor de das.

Het Maasdal, de beekdalen en steilere hellingen vormen samen de groenblauwe mantel. Deze gebieden vormen samen een soort mantel tussen en bij de Limburgse NNN-gebieden. Op veel plekken in de groenblauwe mantel zijn in de loop der tijd (delen van) steden en dorpen tot ontwikkeling gekomen. Die bebouwde gebieden maken geen deel uit van de groenblauwe mantel, maar staan er wel mee in verband.

> KAART 21: AGRARISCH GRONDGEBRUIK

- grasland
- bouwland
- natuurterrein

> KAART 22: VEEHOUDERIJEN

bron: Kernregistratie Dierverblijven (Atlas Limburg)

- melkrundvee
- varkens
- paarden
- schapen

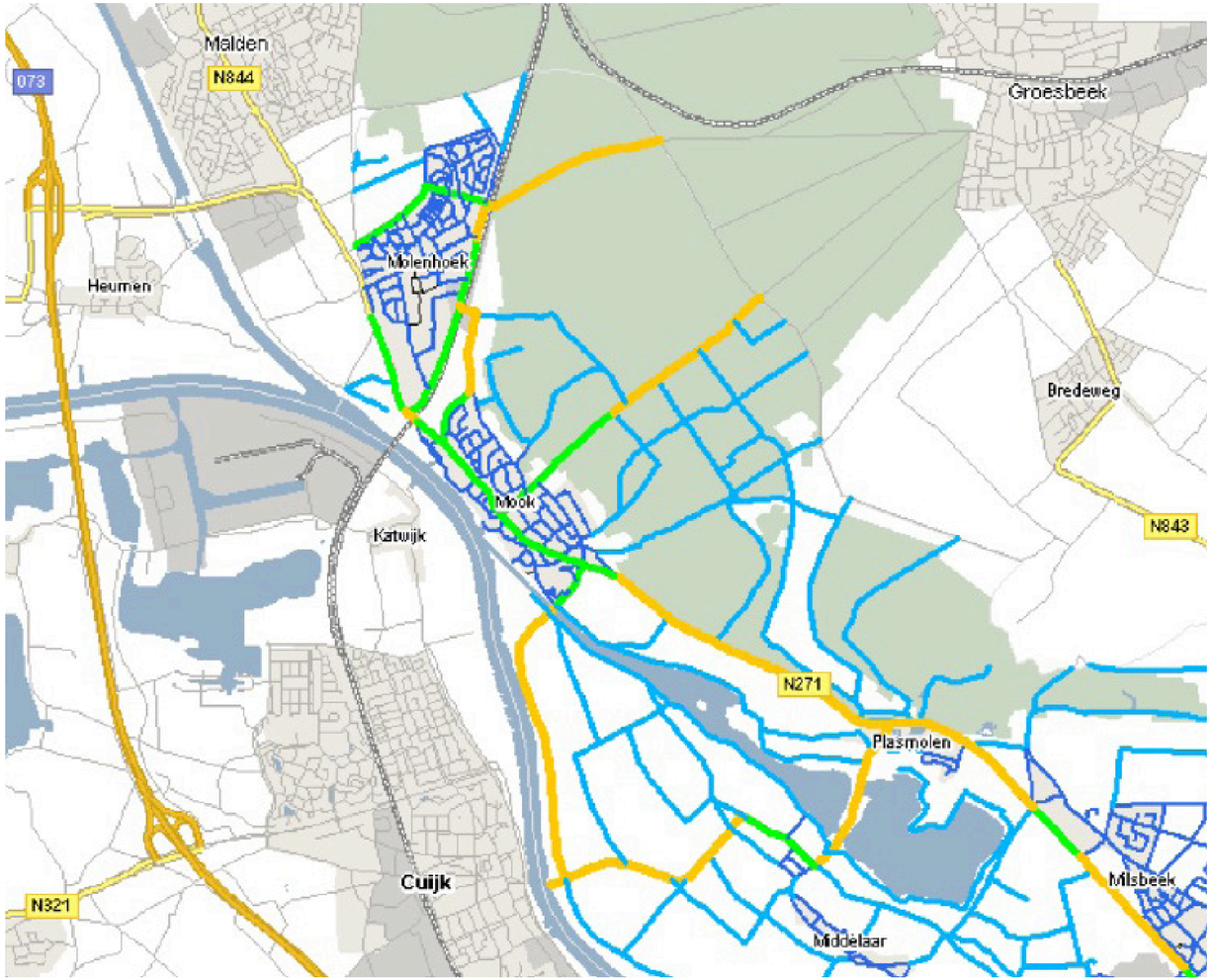
LANDBOUW

Agrarisch grondgebruik

Van oudsher neemt de landbouw een belangrijke positie in de vorming van het landschap. Vooral in het Maasdal, de overgangszone tussen rivierdal en stuwwal, het agrarisch ontginningsgebied ten zuiden van de stuwwal en de terrasvlakten achter de Maasduinen zijn veel gronden in gebruik voor de landbouw. In het Maasdal komen relatief veel graslanden voor. Ten zuiden van de stuwwal is ook akkerbouw te vinden.

Agrarische bedrijven

In de gemeente komen diverse agrarische bedrijven en veehouderijen voor met melkrunderen, varkens, paarden en schapen. Deze agrarische (bedrijfs)bebouwing staat verspreid in het landschap. Rond deze bedrijven liggen stankcirkels, zodat voldoende afstand kan worden gehouden tot geurgevoelige objecten.

> KAART 23: WEGENCATEGORISERING

- gebiedsontsluitingsfunctie buiten bebouwde kom
- gebiedsontsluitingsfunctie binnen bebouwde kom
- erftoegangsfunctie buiten bebouwde kom
- erftoegangsfunctie binnen bebouwde kom

GEMOTORISEERD VERKEER

De gemeente Mook en Middelaar ligt op het snijvlak van de regio's Limburg Noord en Arnhem-Nijmegen. De gemeente heeft een sterkere verbinding met de directe omgeving van de stad Nijmegen (Rijk van Nijmegen) dan met de regio Limburg Noord. Dit heeft vanzelfsprekend zijn weerslag op de aanwezige infrastructuur en de verkeersstromen. Qua bereikbaarheid zijn de snelweg A73, de provinciale N271 en de spoorlijn van Roermond naar Nijmegen (Maaslijn) de belangrijkste verbindingen. De mobiliteit is enorm toegenomen waardoor het bereik van de gemeente verder reikt dan de omliggende dorpen. Zo is de gemeente Mook en Middelaar een belangrijk uitloopgebied voor Nijmegen.

Wegennet

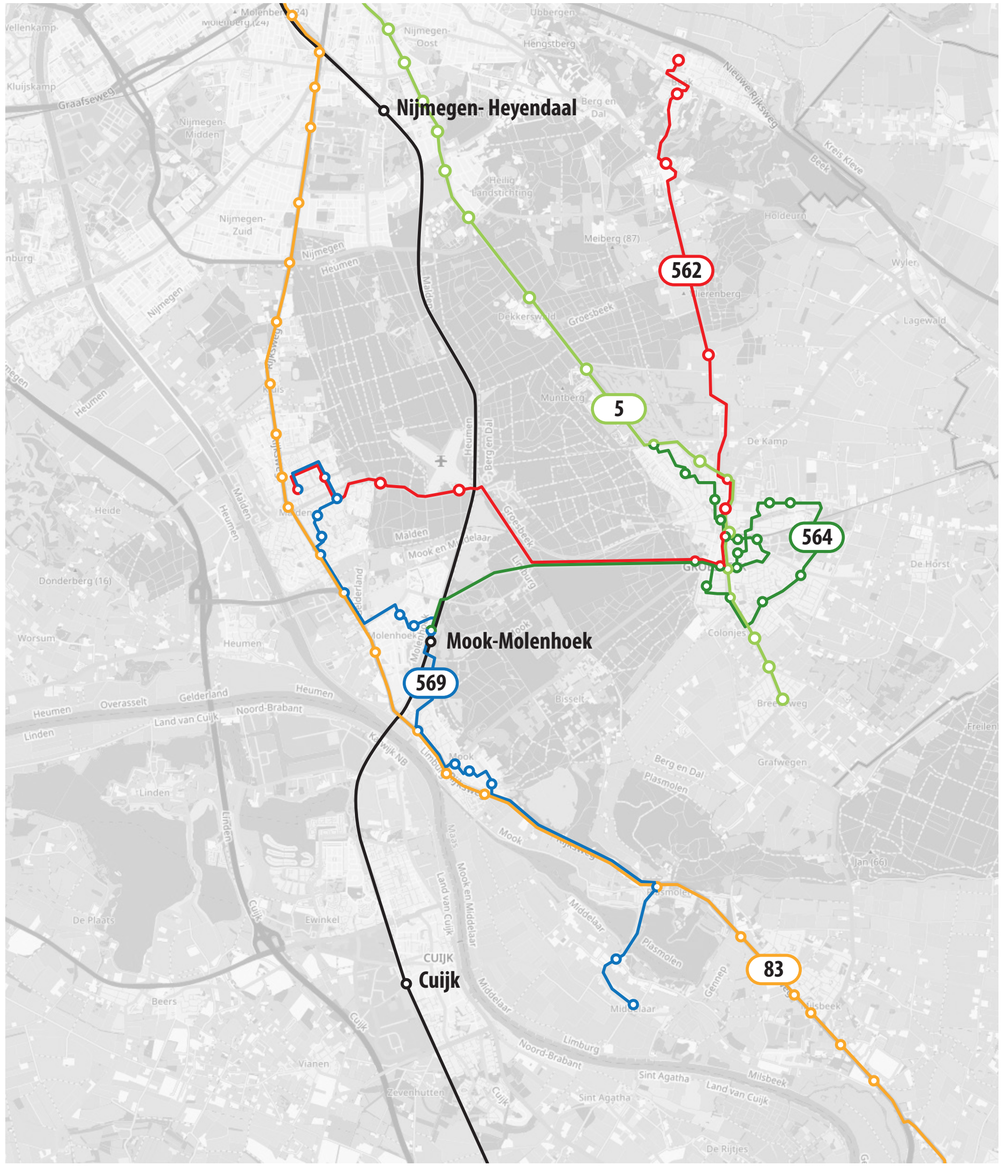
De gemeente Mook en Middelaar heeft een wegencategorisering vastgesteld die binnen de gemeentegrenzen een indeling kent naar gebiedsontsluitingswegen (binnen en buiten bebouwde kom) en erftoegangswegen (binnen en buiten bebouwde kom). De Rijksweg (N271) en de belangrijke gemeentelijke wegen binnen de bebouwde kom zijn gecategoriseerd als gebiedsontsluitingsweg. Alle overige wegen zijn erftoegangswegen die gericht zijn op het toegankelijk maken van erven en woonstraten.

De Rijksweg (N271) vormt de regionale wegverbinding tussen Venlo en Nijmegen en is de belangrijkste gebiedsontsluitingsweg voor de verschillende dorpen en het industriegebied Korendal binnen de gemeente. De dorpen Mook, Molenhoek en Plasmolen liggen langs of aan weerszijden van deze weg.

De verkeersstromen zijn de afgelopen decennia steeds meer toegenomen op deze belangrijkste gebiedsontsluitingsweg binnen de gemeente. Bovendien zal dit in de komende jaren nog verder toenemen. Door de komst van de A73 en A77 heeft de N271 een regionale functie gekregen waarbij toerisme en recreatie een belangrijke rol speelt. Maar de functie voor het woon-werkverkeer en utilitair verkeer (waaronder industrie) mag uiteraard ook niet vergeten worden. Daarnaast maakt het lokale wegverkeer gebruik van deze route. Deze situatie leidt tot ongewenst verkeer in de kernen (woonwijken) en vormt al enkele jaren een knelpunt.

Knelpunten gemotoriseerd verkeer

Er zijn op sommige wegen zorgen over de verkeersveiligheid en leefbaarheid. Deze klachten betreffen vaak de N271 en de wegen van en naar Groesbeek. Dit zijn de Ringbaan en Heumensebaan te Molenhoek en de Groesbeekseweg in Mook.

> KAART 24: OV-ROUTES

OPENBAAR VERVOER

Spoorlijn

De spoorlijn Nijmegen-Venlo is een belangrijke ontsluiting voor personen- en goederenvervoer. Het spoor ligt verhoogd in het landschap op een spoordijk. In 2009 werd in het kader van Stadsregiorail het nieuwe station Mook-Molenhoek geopend op dezelfde plaats als het voormalige station. Het station wordt bediend door de (stop)treinen van Arriva, tussen de stations Roermond en Nijmegen. Een keer per kwartier vertrekt een trein vanuit Mook-Molenhoek naar Nijmegen en Venlo.

Buslijnen

De gemeente Mook en Middelaar wordt verder bediend door enkele buslijnen. Lijn 83 rijdt over de A73 van Nijmegen naar Gennep en/of Venlo en doet uitgezonderd de kern Middelaar, de overige kernen van de gemeente aan. Het station in Mook wordt echter niet bediend door deze bus. De buurtbus 564 rijdt van Groesbeek naar station Mook-Molenhoek, maar rijdt niet door naar Mook. Sinds medio 2021 rijdt de nieuwe buurtbus 569 van Malden tot Middelaar en omgekeerd. Deze buurtbus doet ook het station aan.

- Maaslijn (Nijmegen-Venlo-Roermond)
- buslijn 83 (Nijmegen-Mook-Gennep-Venlo)
- buslijn 5 (Nijmegen-Groesbeek)
- buurtbus 562 (Groesbeek-Malden)
- buurtbus 564 (Groesbeek-Molenhoek station)
- buurtbus 569 (Malden-Middelaar)

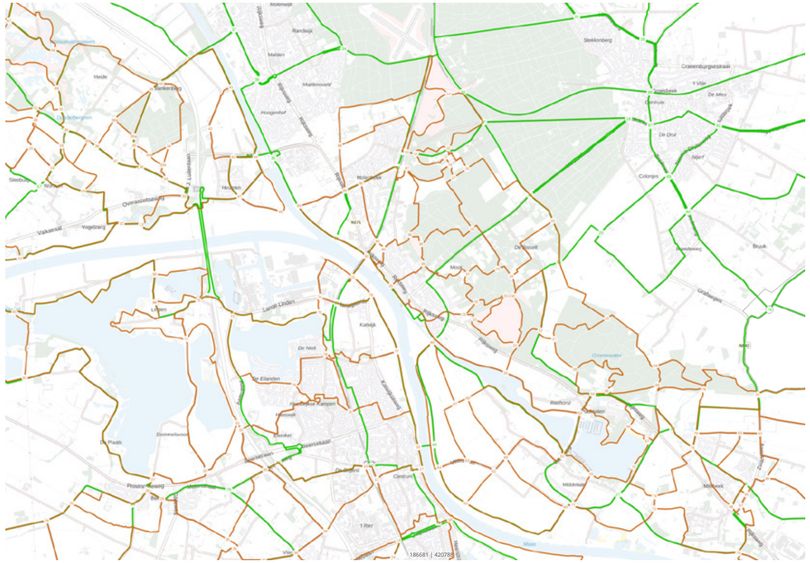
Daarmee zijn alle kernen (ook onderling) aangesloten op het OV-net. Een directe verbinding van Mook naar het 5 kilometer verderop gelegen Groesbeek is niet aanwezig.

Knelpunten openbaar vervoer

De trein op de Maaslijn tussen Venlo en Nijmegen heeft een gebrek aan capaciteit. Een duurzame oplossing wordt pas verwacht met de realisatie van de elektrificatie. Volgens de huidige gegevens ligt de opleverdatum van de opwaardering van de Maaslijn (totaal project) in 2028. Het ontbreken van OV tussen alle kernen van de gemeente is inmiddels opgelost met de introductie van buurtbuslijn 569. Op het gebied van duurzame mobiliteit en het stimuleren van OV-gebruik liggen er kansen in het beter positioneren van Station Mook-Molenhoek als hub en het toevoegen van OV-fietsen.

landelijke fietsroutes (LF)
landelijke wandelroute (LAW)
streekpaden
NS-wandeling

regionale fietsroute
regionale wandelroute

> KAART 25: FIETS- EN WANDELROUTES

LANGZAAM VERKEER

Fietsroutes

In Nederland, Limburg en Mook en Middelaar wordt veel gefietst. Er zijn verschillende fietsroutes mogelijk binnen de gemeente Mook en Middelaar. Deze routes bestaan voor een deel uit vrijliggende fietspaden, maar maken soms ook gebruik van bestaande wegen.

De gebiedsontsluitingswegen zijn uitgevoerd met vrijliggende fietsvoorzieningen (bij 50 km/uur) of fietssuggestiestroken (bij 30 km/uur). Op sommige wegen, zoals de doorgaande wegen als de Groesbeekseweg binnen de bebouwde kom, waar een 30 km/uur snelheidsregime van kracht is, zijn de fietsvoorzieningen ook als fietsstrook aangelegd. Op de overige wegen is sprake van gemengd gebruik en maken fietsers dus gebruik van de rijbaan.

De fietsroutes in de gemeente zijn van groot belang voor dagelijks woon-werkverkeer en leiden ook bezoekers en recreanten langs de mooie plekjes en verbinden de toeristische ondernemers. De regio is opgenomen in het landelijke fietsknooppuntennetwerk. In het gebied ligt een aantal fietsroutes. Zo loopt de Maasroute (LF3) door onze gemeente.

Om het autoverkeer terug te dringen is in 2020 de snelfietsroute F73 Cuijk-Nijmegen (MaasWaalpad) geopend, inclusief een fietsbrug over de Maas naar Cuijk. Het MaasWaalpad loopt van Cuijk over de nieuwe brug De Maasover richting Mook, via Molenhoek en Malden naar de Campus Heyendaal in Nijmegen. De brug kan ook gebruikt worden door voetgangers.

Wandelroutes

Over het algemeen liggen de meeste wandelroutes, streekpaden en onverharde paden op de stuwwal en de rivierduinen. Het lange afstand Pieterpad (LAW9) loopt eveneens door de regio. Verder zijn er lokaal nog enkele kortere wandelroutes uitgezet.

Knelpunten langzaam verkeer

Er zijn een aantal locaties met knelpunten voor de verkeersveiligheid van fietsers. Dit betreft vooral de verbindingswegen van en naar Groesbeek.

LEEFBAARHEID & GEZONDE LEEFOMGEVING

Leefbaarheid vormt een belangrijk onderwerp in dorpen en kleine kernen. Denk bijvoorbeeld aan ontmoetingsplekken, zoals buurthuizen of sportverenigingen. Zeker in een gemeenschap waar steeds meer jongeren wegtrekken, komen dergelijke voorzieningen onder druk te staan. Leefbaarheid wordt bepaald door de betrokkenheid van bewoners op elkaar en op hun wijken en dorpen.

Ontmoetingsplekken

De gemeente kent verschillende ontmoetingsmogelijkheden. Onze gemeente kent drie gemeenschapshuizen en vier breed gedragen ontmoetingsplaatsen voor alle inwoners. De plekken zijn ook bestemd voor kwetsbare groepen en zijn toegankelijk voor mensen met een beperking. In Middelaar is de Dörpskamer in MFC De Koppel de belangrijkste ontmoetingsplaats. Molenhoek kent twee ontmoetingsplaatsen met het Lees- en Ontmoetingspunt (LOP) en gemeenschapshuis De Wieken. In Mook is niet echt sprake van één voorziening, maar zijn er verspreid over de kern meerdere locaties die als ontmoetingsplaats kunnen worden gebruikt (zoals o.a. 't Môks Café).

Verenigingsleven

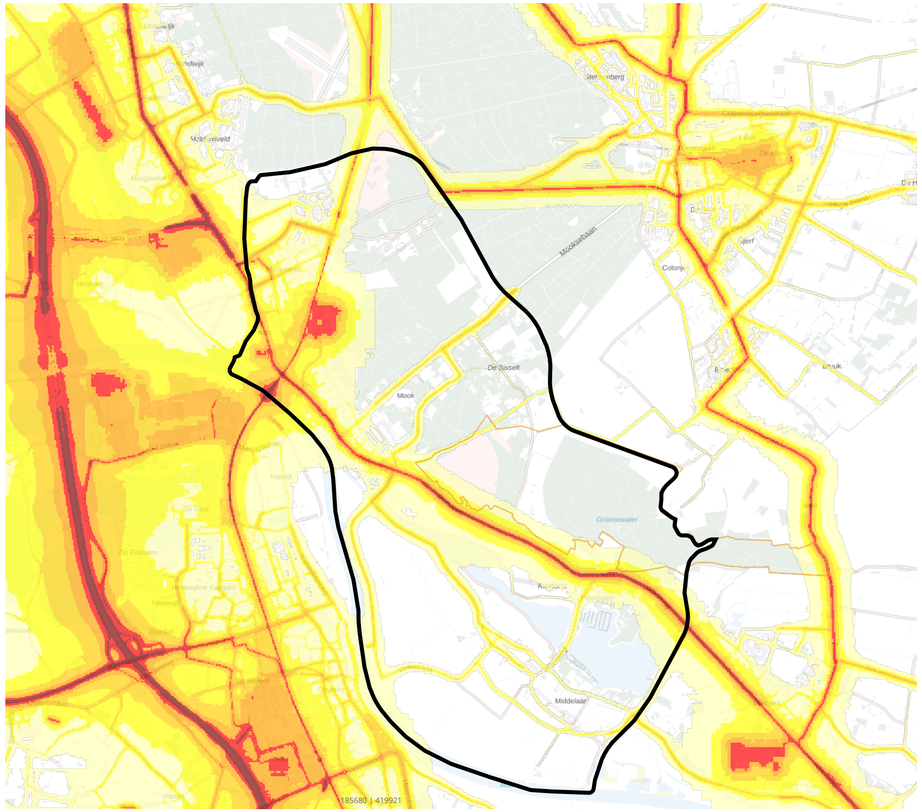
Deelname binnen verenigingen bevordert ontmoeting, sociale samenhang en leefbaarheid in de gemeente. Er is een actief verenigingsleven in de kernen. In de gemeente zijn een aantal organisaties en verenigingen actief die kunst en cultuur voor een breed publiek bereikbaar maken. Ook culturele verenigingen op het gebied van zang, toneel, muziek, carnaval, heemkunde, gilde en schutterij en kunst zijn actief in de gemeente.

Sport en bewegen

Vele inwoners beoefenen een sport in verenigingsverband. Sport en bewegen. Mook en Middelaar heeft de sporters en bewegers veel te bieden. We kunnen wandelen, fietsen, voetballen, korfballen, tennissen, paardrijden, hardlopen, wielrennen en mountainbiken, golfen, turnen, tafeltennissen, badmintonnen, squashen, fitnessen, judo, vechtsport of Qi Gong beoefenen, aan water- zwem- of hengelsport doen of aan denksporten deelnemen. De sportcomplexen bevinden zich in De Lier, Maasvallei en De Heikant. De sportterreinen liggen gesitueerd aan de rand van de dorpen.

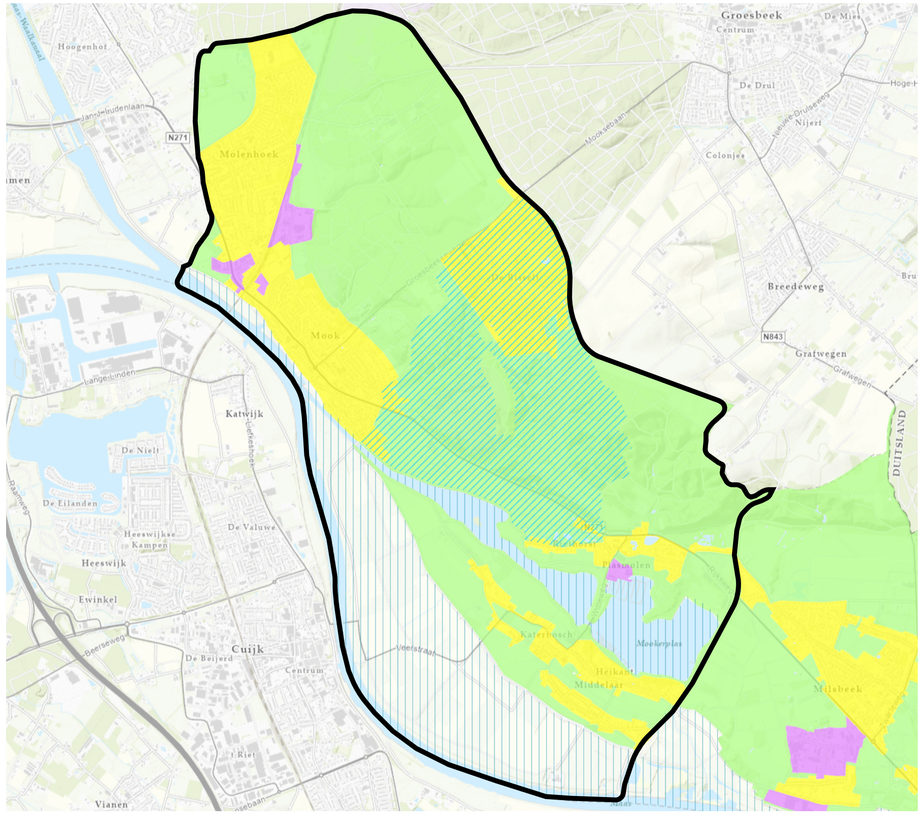
Ook andere maatschappelijke organisaties dan sportverenigingen en commerciële aanbieders organiseren beweegactiviteiten. De Beweegbus komt naar iedere gewenste (zorg)locatie met al het benodigde materiaal voor een passend sportaanbod. Er worden door initiatiefnemers diverse sportactiviteiten georganiseerd binnen de gemeente. Een voorbeeld hiervan is het Beweegplein waar alle sport-, beweeg- en cultuuraanbieders zich kunnen presenteren aan de inwoners. In de buitenruimte zijn beweegroutes in drie dorpskernen gerealiseerd.

Sportverenigingen en clubs hebben te maken met allerlei ontwikkelingen en uitdagingen. Zo staan sportverenigingen onder druk vanwege de terugloop van leden en vrijwilligers. Steeds vaker beoefent men sport alleen of in een zelfgeorganiseerde groep van vrienden. Ook wint het sporten en bewegen in de openbare ruimte aan populariteit. Dat sluit aan bij de wens om in de buitenlucht sportief bezig te zijn, maar zelf het tijdstip te kunnen bepalen om te sporten of bewegen.

> KAART 26: GELUIDSCONTOUREN

- < 45 dB (zeer goed)
- 46-50 dB (goed)
- 51-55 dB (redelijk)
- 56-60 dB (matig)
- 61-65 dB (tamelijk slecht)
- 66-70 dB (slecht)
- > 71 dB (zeer slecht)

> KAART 27: BODEMKWALITEITSKAART

- landbouw / natuur
- wonen
- industrie
- grondwaterbeschermingsgebied
- beheergebied RWS

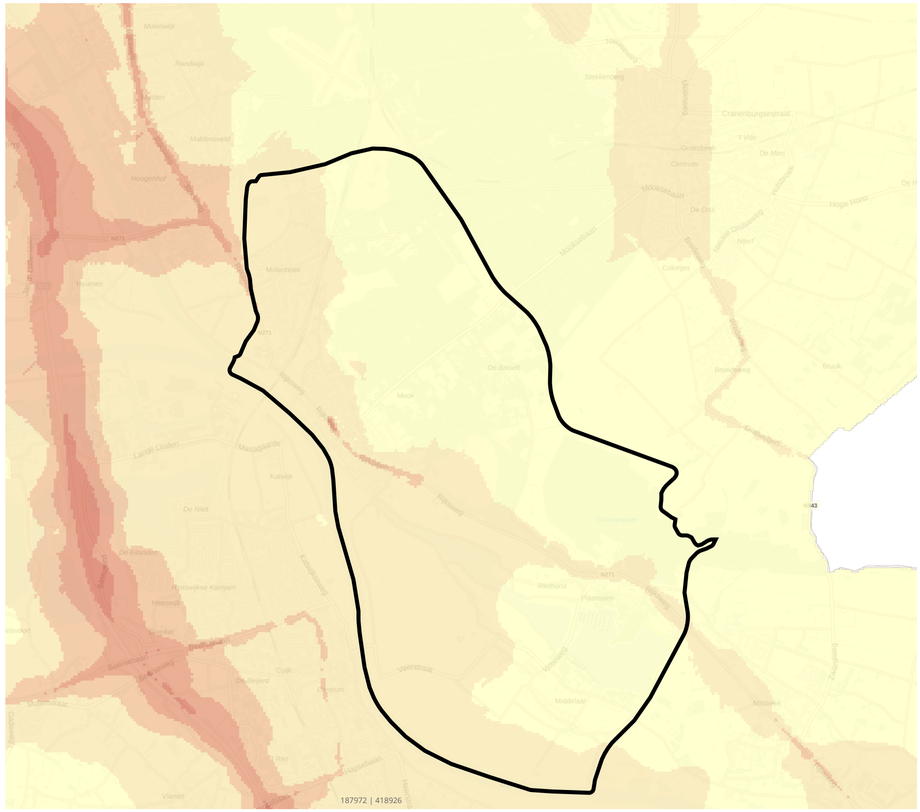
MILIEUKWALITEIT

Geluid

Geluid is een belangrijk onderdeel van de milieukwaliteit van de leefomgeving. Geluidshinder dient zoveel mogelijk te worden voorkomen of te verminderen om negatieve gezondheidseffecten voor bewoners te beperken. Geluid en hinder zijn ruimtelijk bepaald. In de gemeente Mook en Middelaar zijn diverse geluidsbronnen aanwezig, zoals wegverkeer en bedrijfsmatige activiteiten. Langs de weginfrastructuur zijn geluidscontouren bepaald. Sommige gebieden hebben daarbij een mindere geluidkwaliteit zoals de gebieden die grenzen aan drukke wegen. In de gemeente bevinden zich daarnaast enkele bedrijven waarvoor algemene geluidregels gelden, of zo nodig specifieke voorschriften.

Bodemkwaliteit

De bodemkwaliteitskaart beschrijft de (diffuse) bodemkwaliteit binnen het regionale bodembeheergebied. De gemeente gebruikt de bodemkwaliteitskaart om het grondverzet te faciliteren. De bodemkwaliteitskaart dient daarnaast ook als bewijsmiddel voor de kwaliteit van grond. Een regionale bodemkwaliteitskaart geeft echter niet altijd een goed beeld van de lokale bodemkwaliteit. Daarom is er op lokale schaal vaak nog aanvullend bodemonderzoek nodig.

> KAART 28: LUCHTKWALITEIT (STIKSTOFDIOXIDE)

- NO_2-concentratie 10 - 12
- NO_2-concentratie 12 - 14
- NO_2-concentratie 14 - 16
- NO_2-concentratie 16 - 18
- NO_2-concentratie 18 - 20

> KAART 29: LUCHTKWALITEIT (FIJNSTOF)

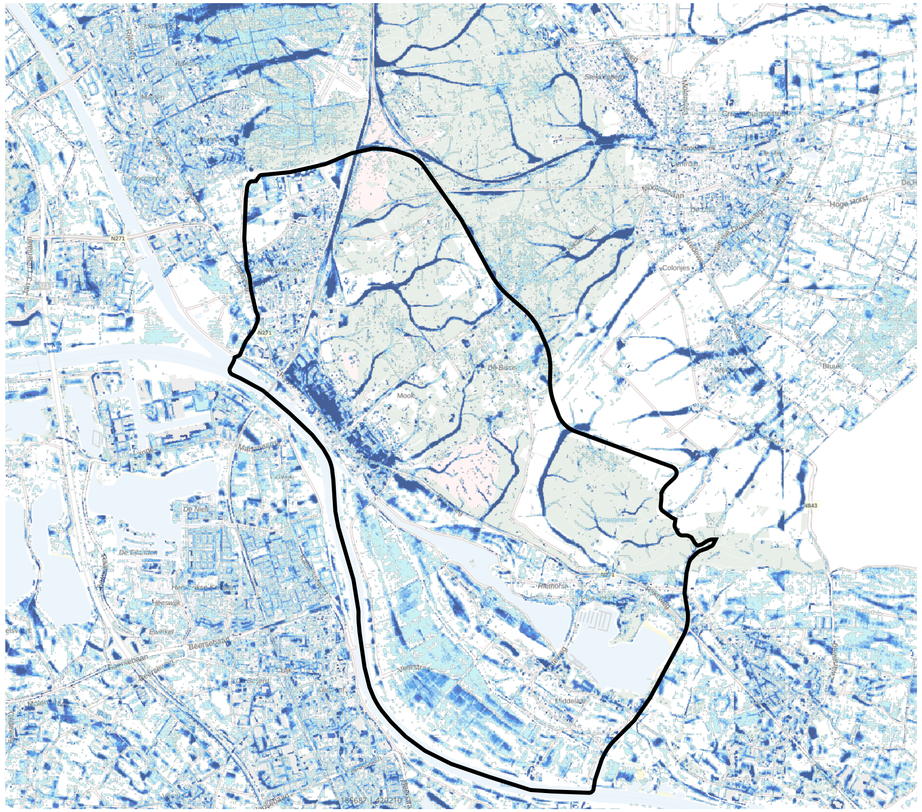
- PM2,5-concentratie 7 - 8
- PM2,5-concentratie 8 - 9

Luchtkwaliteit

In de hele gemeente wordt voldaan aan de wettelijke Europese grenswaarde voor stikstofdioxide van 40 µg/m^3 per jaar. In 2021 stelde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) nieuwe advieswaarden op. Het effect van NO_2 voor de gezondheid van mensen staat hierbij centraal. De WHO verlaagde de advieswaarden naar 10 µg/m^3.

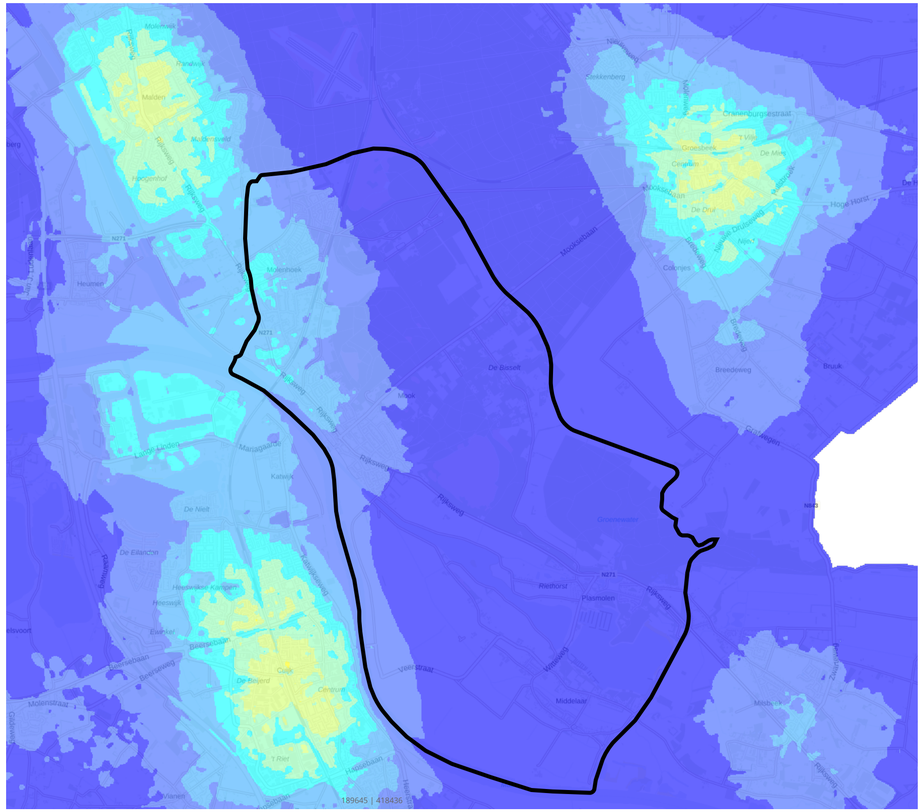
Fijnstof in de lucht is schadelijk voor je gezondheid. De hoeveelheden fijnstof (zowel PM10 als PM2,5) in de lucht zijn de afgelopen jaren sterk gedaald. Dat komt door allerlei maatregelen. Zowel het verkeer, maar ook de industrie en de energiesector stoten minder fijnstof uit. Door het Schone Lucht Akkoord en andere beleidsafspraken zal de gemiddelde hoeveelheid fijnstof in de lucht de komende jaren nog verder afnemen.

Ook voor fijnstof gelden de Europese grenswaarden als uitgangspunt. Voor PM10 is de grenswaarde 40 µg/m^3 per jaar en voor PM2,5 geldt 25 µg/m^3 per jaar als wettelijke norm. De WHO verlaagde de advieswaarden voor PM10 naar 15 µg/m^3 en voor PM2,5 naar 5 µg/m^3.

> KAART 30: WATEROVERLAST (NA EEN EXTREME HOOSBUI)

- 5 - 10 cm
- 10 -15 cm
- 15 -20 cm
- 20 - 30 cm
- > 30 cm

> KAART 30: HITTE-EFFECT (GEMIDDELD TEMPERATUURVERSCHIL IN STEDELIJK GEBIED)

- 0,2 - 0,4 °C
- 0,4 - 0,6 °C
- 0,6 - 0,8 °C
- 0,8 - 1,0 °C
- 1,0 - 1,2 °C
- 1,2 - 1,4 °C

ENERGIE EN KLIMAAT

Energie

Binnen de gemeentegrenzen wordt energie verbruikt door de bewoners, instellingen en bedrijven. Maar ook de openbare voorzieningen (straatverlichting, rioolgemalen) en het verkeer hebben energie nodig. Voor het verwarmen van woningen en (bedrijfs)gebouwen wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van aardgas. Het verkeer maakt vooral gebruik van fossiele brandstoffen (benzine, diesel en lpg). De elektriciteit wordt met name gebruikt voor apparatuur en installaties voor zowel huishoudens als bedrijven, bedrijfsprocessen en (openbare) verlichting.

In Noord-Limburg komt ongeveer 23% van het energieverbruik voor rekening van het verkeer (autoverkeer en scheepvaart). Kijken we naar het overige energieverbruik, dan valt op dat ongeveer 50% van het energieverbruik toe te rekenen is aan de bewoners en 50% aan de bedrijven.

Klimaat

Het Waterpanel Noord (WPN) is een samenwerkingsverband in Noord- en Midden-Limburg van gemeenten, waterschap en waterleidingmaatschappij. In opdracht van het Waterpanel is een Klimaatatlas opgesteld. Met de kaarten uit die atlas zijn o.a. de (toekomstige) locaties in beeld gebracht voor wateroverlast na een extreme bui die eens per 100 jaar voorkomt en hittestress.

OVERZICHT GEÏNVENTARISEERD BELEID GEMEENTE, PROVINCIE EN REGIONALE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Bodem / Milieu

- Nota bodembeheer Limburg Noord 2020-2029 (2019)
- Bodemkwaliteitskaart Limburg Noord 2020-2029 (2019)
- Bodemkwaliteitskaart Limburg Noord 2020-2029 / aanvulling PFAS (2020)

Water

- Bestuursakkoord begrensde gebiedsontwikkelruimte Lob van Gennep (2021)
- Voorkeursbeslissing Lob van Gennep (2022)
- Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) – concept (2023)
- Klimaatatlas Water in Limburg (2023)

Landschap / Natuur / Landbouw

- Landschapsontwikkelingsplan deel A (2009)
- Landschapsontwikkelingsplan deel B (2009)
- Kwaliteitsmenu Mookerplas en omgeving (2012)
- Mooi Maasdal (2013)
- Visie Maasheggen - Gehecht aan heggen (2017)

Erfgoed / Cultuurhistorie

- Gemeentelijke monumentenlijst Mook en Middelaar (2023)

Archeologie

- Nota Archeologiebeleid, incl. archeologische beleidskaart (2011)

Groen

- Groenstructuurplan (2005)
- Bomenbeleidsplan (2008)
- Bomenverordening gemeente Mook en Middelaar (2020)
- Beleidsregel compensatieplicht waardevol groen (2020)

Openbare ruimte

- Algemene Plaatselijke Verordening (2021)

Riolering

- Gemeentelijk Rioleringsprogramma 2022-2026 (2021)

Mobiliteit

- Mobiliteitsplan 2021 (2021)

Wonen, RO en volkshuisvesting

- Structuurvisie Het Lierdal 2010-2020 (2010)
- Structuurvisie De Bisselt (2010)
- Kwaliteitsmenu Mookerplas en omgeving (2012)
- Masterplan Herstructurering Bedrijventerrein Korendal (2012)
- Structuurvisie Mook en Middelaar 2025 (2013)
- Woonvisie (2017)
- Regiovisie BGMM Uitvoeringsprogramma Top van Limburg (2022)
- Gebiedsvisie Molenhoek Zuid (2022)
- Woondeal 2.0 Regio Arnhem Nijmegen (2023)

Economische Zaken

- Economische Agenda 2021-2026 (2021)

Toerisme en recreatie

- Structuurvisie Toerisme en Recreatie (2013)

Sport

- Projectplan MOVE – grenzeloos verbindend (2017)
- Sport- en Beweegakkoord Mook en Middelaar (2022)

Veiligheid

- Integraal beleidsplan veiligheid Mook en Middelaar (2019)

Sociaal domein

- Beleidsplan Sociaal Domein 2017-2020 (2017)
- Beleidsplan Samen Dichtbij - GGZ Beschermd Wonen (2018)
- Lokale Inclusie Agenda Gemeente Mook en Middelaar (2020)
- Addendum Beleidsplan Sociaal Domein 2017-2022 (2020)
- Memo Woningen Uitstroom Zorg (2020)
- Regiobeeld Rijk van Nijmegen Zorg en Welzijn (2023)
- Aanpak Regioplan IZA Nijmegen (2023)
- Regioprogramma Jeugd 2023-2028 (2023)
- Integraal Preventieplan Mook en Middelaar (2023)

Duurzaamheid / Klimaat

- Energievisie Mook en Middelaar (2018)
- Visie op grootschalige opwek van duurzame energie (2021)
- Transitievisie Warmte – concept (2021)

Communicatie

- Beleidskader burgerparticipatie en bestuursstijl (2022)
- Communicatie- en burgerparticipatieonderzoek (2022)

Regionale plannen

- Regiovisie Noord Limburg 2040 (2020)
- Uitvoeringsprogramma ‘De Gezondste Regio’ (2020)
- Visiedocument Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020)
- Provinciale Omgevingsvisie Limburg (2021)
- Verstedelijkingsconcept Groene Metropool (2023)

BUREAU NIEUWE GRACHT
stedenbouw & landschap